

**Міністерство освіти і науки України
Житомирський державний університет імені
Івана Франка**

**ПРОБЛЕМИ ТА ВИКЛИКИ
ДОШКІЛЬНОЇ І ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

Збірник наукових праць

Частина II

Житомир 2020

УДК 37.01
ББК 74.21
Т 53

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол № 10 від 29 листопада 2019 року)*

Рецензенти:

О.В. Вознюк – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри англійської мови з методиками викладання у дошкільній та початковій освіті Житомирського державного університету імені Івана Франка;

І.Д. Сахневич – кандидат педагогічних наук, доцент, заступник директора з навчально-виховної роботи Комунальної соціально-реабілітаційної установи «Житомирське вище професійне училище-інтернат» Житомирської обласної ради

І.М. Круковська – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри природничих та соціально-гуманітарних дисциплін Комунального вищого навчального закладу «Житомирський медичний інститут» Житомирської обласної ради

Проблеми та виклики дошкільної і початкової освіти : зб. наук. праць / за заг. ред. Н.А. Басюк. – Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2020. – У 2-х ч. – Ч. II. - 68с.

У збірнику наукових праць представлені результати психолого-педагогічного пошуку сучасних підходів до змісту, форм і технологій навчально-виховної роботи у закладах дошкільної освіти і в початковій школі.

Адресується широкому загалу освітян, науковцям, викладачам, педагогічним працівникам закладів дошкільної освіти і загальноосвітніх навчальних закладів, аспірантам, здобувачам вищої освіти.

УДК 37.01
ББК 74.21

ЗМІСТ

Нестерук Марина Формування ціннісного ставлення до рідного краю у дітей старшого дошкільного віку	4
Перехожук Ольга Формування валеологічної культури у дітей старшого дошкільного віку засобами сюжетно-рольових ігор	7
Пилипчук Оксана Формування національної самосвідомості в учнів молодшого шкільного віку засобами народних звичаїв і традицій	10
Пилипчук Олена Формування основ здорового способу життя у дітей молодшого шкільного віку на уроках "Основи здоров'я"	13
Полякова Ірина Мотивація учбової діяльності молодших школярів на уроках "Я у світі"	16
Попроцька Діана Педагогічні умови ефективності навчання обдарованих учнів	19
Прачук Марія Гендерне виховання дітей молодшого шкільного віку	22
Прохоренко Анастасія Формування основ відповідального ставлення до праці в дітей молодшого шкільного віку	25
Пшенична Анастасія Комп'ютер і телебачення у вихованні дошкільнят	27
Радкевич Яна Розвиток мовлення молодших школярів у процесі вивчення курсу "Я у світі"	30
Савіна Світлана Формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку на заняттях ознайомлення з довкіллям	33
Савчук Анастасія Організаційно-педагогічні умови формування основ колективу учнів початкової школи	37
Смик Анастасія Психологічні особливості агресивної поведінки молодших школярів та шляхи її подолання	40
Сорока Катерина Формування ціннісного ставлення до людини на уроках "Я досліджую світ"	43
Стрельченко Юлія Виховний потенціал інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у моральному вихованні молодших школярів	45
Сударик Ольга Інтерактивні технології розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів на уроках "Я досліджую світ"	48
Терещук Анастасія Розвиток творчих здібностей дітей раннього віку	51
Федоренко Анастасія Формування основ здорового способу життя молодших школярів на уроках "Основи здоров'я"	54
Фещук Софія Гра як фактор розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку	57
Цуканова Світлана Використання інтерактивних технологій навчання на уроках освітньої галузі "Суспільствознавство"	59
Шепель Олена Формування гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з суспільним довкіллям	63
Ярмова Ольга Формування у молодших школярів умінь самостійної роботи на уроках "Я досліджую світ"	65

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО РІДНОГО КРАЮ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Сьогодні українське суспільство потребує новий соціальний тип особистості: затребувані люди комунікабельні впевнені в собі, незалежні, з яскравою індивідуальністю. У Законі України «Про дошкільну освіту», Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні визначається, що важливим завданням дошкільної освіти є формування у дітей ціннісних ставлень, зокрема ціннісних ставлень до рідного краю, до своєї Батьківщини. У той же час в суспільстві відчувається «дефіцит моральності»: як у окремих осіб, так і у взаєминах між людьми. Одним з характерних проявів духовної спустошеності і низької культури виступає критично низький рівень патріотизму як однієї з духовних цінностей нашого народу. В останні роки спостерігається відчуження підростаючого покоління від вітчизняної культури, суспільно-історичного досвіду свого народу. Окреслені проблеми зумовили переосмислення змісту патріотичного виховання, його місця і ролі в суспільному житті.

У зв'язку з цим, надзвичайно важливою є загальноприйнята думка про те, що процес виховання необхідно починати в дошкільному віці. У цей період відбувається формування ціннісних орієнтацій, духовної основи особистості дитини, розвиток її емоцій, почуттів, мислення, механізмів соціальної адаптації в суспільстві, починається процес національної і культурної самоідентифікації, усвідомлення себе в навколишньому світі.

Мета статті – розкрити особливості формування ціннісного ставлення до рідного краю у дітей старшого дошкільного віку.

Становлення поняття «цінності» і вивчення їх природи здійснювалось протягом тривалого часу. Проблему цінностей розглядали в своїх працях представники різних історичних епох. Поняття «цінність» у П. Сорокіна розуміється як основоположний фактор у побудові будь-якого типу суспільства. На думку соціолога, «цінність є основою і фундаментом будь-якої культури» [4, с. 429].

М. Рокіч визначає цінність як «стійке переконання в тому, що певний спосіб поведінки чи кінцева мета існування краще з особистої чи соціальної точки зору, ніж протилежний або зворотний ним спосіб поведінки, або кінцева мета існування» [5, с. 5]. У психолого-педагогічних дослідженнях проблема цінностей пов'язується з проблемою розвитку ставлень особистості.

Ціннісні ставлення - це ставлення людини до найвищих (високого рівня абстракції) цінностей, таких, як «людина», «життя», «суспільство», «праця», «пізнання», «совість», «свобода».

Ціннісне ставлення – це зв'язок суб'єкта і об'єкта, в якому та чи інша властивість об'єкта не просто є значимою, а задовольняє потребу суб'єкта, і цінністю в ньому є властивість об'єкта, що відповідає інтересам суб'єкта або поставленій ним меті.

Що стосується ціннісного ставлення до рідного краю, то у науковій літературі прийнято вважати, що шлях виховання любові до Батьківщини вибудовується в логіці «від близького до далекого» – від любові до батьків (точніше до рідного дому), до дитячого садка, до вулиці, міста – до любові до рідної країни. В процесі накопичення позитивного соціального досвіду у дітей формується сукупність почуттів і ставлень, що становлять в кінцевому підсумку ціннісне ставлення до рідного краю: прихильність, вірність, почуття співпричетності і відчуття того, що ти свій в своїй країні і ти їй потрібний.

На основі аналізу наукової літератури, ми будемо розуміти ціннісне ставлення до рідного краю як стійкі емоційні зв'язки дитини зі своєю Батьківщиною, що виражається в почутті відданості, любові і гордості до своєї Батьківщини, її історії та культури, в почутті любові до нації і приналежності до неї.

На кожному віковому етапі прояви ціннісного ставлення до рідного краю мають свої особливості. У дитини старшого дошкільного віку це проявляється як потреба брати участь у справах на благо оточуючих людей, представників живої природи, наявність таких якостей, як співчуття, почуття власної гідності, усвідомлення себе частиною навколишнього світу [3, с. 103].

До особливостей психічного розвитку, які варто враховувати при формуванні ціннісного ставлення до рідного краю, належать: підвищена емоційна чуйність; синкретичність світосприйняття; гострота бачення; глибина вражень, обумовлена їх первинністю і новизною; правдивість, змістовність, яскравість, барвистість образів, що сприймаються і створюються; прагнення до експериментування при освоєнні світу [1, с. 18].

Формування ціннісного ставлення до рідного краю починається у дитини зі ставлення до родини, до найближчих людей – до матері, батька, бабусі і дідуся, це коріння, зв'язує її з рідною домівкою, вулицею, містом, Батьківщиною. Важливо, що бачить перед собою малюк, чому він дивується і що викликає відгук в його душі і тому робота з морально-патріотичного виховання дітей починається саме з вивчення сім'ї, родинних зв'язків і традицій. Поступово дитина знайомиться з дитячим садком, своєю вулицею, містом, а потім і країною [2, с. 32].

Таким чином, на сучасному етапі розвитку суспільства проблема формування ціннісного ставлення до рідного краю, починаючи з дошкільного віку, є вкрай актуальною. Так як в період дошкільного дитинства дитина чутлива до отримання соціокультурного досвіду своєї країни, має виражений інтерес до історії і традицій свого народу, близька до освоєння духовної і народної творчості своєї країни. Саме дошкільники сприйнятливі до формування емоційної чуйності патріотичних почуттів, їм близькі образні уявлення колориту свого народу, вони мимоволі запам'ятовують моральні вчинки і дії в казкових сюжетах і ігрових ситуаціях. Діти старшого дошкільного віку мають широкі можливості в засвоєнні досить складних патріотичних почуттів і громадянських позицій за допомогою сформованої мотиваційної сфери та пізнавальної активності при морально-патріотичному вихованні.

Передумовами формування ціннісного ставлення до рідного краю виступають особливості розвитку особистості дитини. У дітей п'яти років відбувається різкий стрибок в усвідомленні своєї етнічної приналежності. Значна частина дітей старшого дошкільного віку правильно визначає свою національну приналежність і мову, якою спілкуються. У віці шести років дитина починає сприймати іншу людину в розмаїтті її властивостей, пов'язаних і з її національною приналежністю.

При формуванні ціннісного ставлення до рідного краю у дошкільнят необхідно враховувати їх вікові особливості. Рівень уявлень дітей про рідний край багато в чому обумовлюється змістом (доступність і кількість матеріалу для сприйняття і розуміння) відібраним вихователем, використанням різних методів і прийомів організації предметно-розвивального середовища в групі, в ЗДО. Процес пізнання повинен бути наочним, щоб дитина безпосередньо бачила, чула, сприймала дотиком навколишній світ.

Завданнями формування ціннісного ставлення до рідного краю у дітей старшого дошкільного віку є:

- формування системи знань про свою Батьківщину, в яку включені: відомості про природу і географію, відомості про життя своєї нації, соціальні відомості, відомості з історії;
- формування у дітей дошкільного віку інтересу до навколишнього світу, емоційної чуйності до подій соціального життя; виховання почуття любові до близьких людей, рідного міста, поваги до історії народу, любові до природи, захоплення фольклором;

- включення дошкільників в практичну діяльність по застосуванню отриманих знань, що сприяє формуванню у дошкільнят певних навичок і умінь: вміння відображати накопичені знання в грі, трудовій діяльності і художній, вміння брати участь в суспільній праці, вміння дбайливо ставитися до природи, результатів праці інших, вміння відобразити знання в спілкуванні з дорослими і однолітками.

Однією з основних особливостей дошкільного віку є здатність до наслідування. Діти легко піддаються зовнішнім впливам, оскільки в цей період у дитини ще недостатньо розвинене критичне мислення. У той же час в старшому дошкільному віці вже розвивається саморегуляція, критичність в оцінках, з'являється інтерес до інших видів діяльності – пізнавальної, навчальної. Таким чином, одним з методів виховання ціннісного ставлення до рідного краю стає особистий приклад дорослих (вихователів, батьків, інших дорослих).

У період старшого дошкільного віку розвиваються соціальні мотиви і почуття дітей. Розвиваються ті почуття, які пов'язують дитину зі своїм народом, нацією, зі своєю країною. Джерелами формування цих почуттів стає мова народу, а також народна музика, народні пісні, народна іграшка, народні костюми, побут, рідна природа, народні звичаї. Засоби народної педагогіки доцільно використовувати у вихованні ціннісного ставлення до рідного краю дошкільників.

Виходячи з означених нами методів, ми можемо виділити деякі особливості виховання ціннісного ставлення до рідного краю старших дошкільників.

1. Виховання ціннісного ставлення до рідного краю починається з любові до матері, до рідного дому, до рідних і близьких людей, до рідної місцевості, до своєї країни. Слід формувати у старших дошкільників любов до своєї малої Батьківщини, до місця де вони народилися і вирости, до краси і неповторності рідної природи. Надалі це переростає в повагу до своєї країни, до справ предків.

2. Особливості розвитку чуттєвої сфери і образне мислення дозволяють формувати образи, зрозумілі дітям: образ матері, образ Батьківщини, рідний край тощо.

3. Виховання ціннісного ставлення до рідного краю старших дошкільників має спиратися на залучення дітей до культурної та історичної спадщини, з опорою на засоби народної педагогіки.

4. У процесі виховання ціннісного ставлення до рідного краю слід формувати в дитини національний характер. Він пов'язаний з розвитком поваги до трудових умінь і творчих ремесел українського народу, знайомство з традиціями і звичаями народу, розвиток прагнення їх дотримуватися. Через народну казку пізнається «душа народу», формуються традиційні національні цінності, народна мудрість осягається дітьми через народні прислів'я та приказки.

5. Важливою умовою виховання ціннісного ставлення до рідного краю у дошкільників є природа. Засоби природи різноманітні і дуже сильно впливають на дитину, оскільки вона оточує її всюди. Спілкуючись з природою, піклуючись про неї дитина розуміє, що вона – творець.

Список використаних джерел:

1. Быков А. К. Проблемы патриотического воспитания / А. К. Быков // Педагогика. – 2010. – № 2. – С. 17-22.
2. Маханева М. Д. Нравственно-патриотическое воспитание детей старшего дошкольного возраста / М. Д. Маханева. – М.: Сфера, 2014. – 259 с.
3. Нравственно-патриотическое воспитание старших дошкольников: целевой творческий практико-ориентированный проект / авт.- сост. Н. Н. Леонова, Н. В. Неточаева. - Волгоград : Учитель, печ. 2013. - 103 с.
4. Сорокин П.А. Кризис нашего времени / П.А. Сорокин // Человек. Цивилизация. Общество / общ. ред., сост. и предисл. А.Ю. Согамонов: пер. с англ. – М., 1992. – С. 429.
5. Rokeach M. The nature of human values / M. Rokeach. – N.Y. : Free Press, 1973. – 438 p.

Перехожук Ольга,
студентка 21 Мд групи
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Н.А. Басюк**

ФОРМУВАННЯ ВАЛЕОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ СЮЖЕТНО-РОЛЬОВИХ ІГОР

Проблема виховання валеологічної культури у дошкільників - одна з актуальних на сьогоднішній день. Актуальність пояснюється зниженням здоров'я сучасних дітей. Мається на увазі їх психічне і фізичне здоров'я. Про це свідчить статистика: фізіологічно зрілими сьогодні народжується не більше 14% дітей, тобто більшість відразу після народження не готові до фізіологічно повноцінного життя. 25-35% дітей, що приходять в І клас, мають фізичні вади або хронічні захворювання. Наведені цифри змушують серйозно задуматися про причини цього. Але головною причиною є культурна криза суспільства, низький рівень культури окремої людини, сім'ї, виховного простору в цілому. Проблема збереження і зміцнення здоров'я людини стає все більш гострою, що вимагає серйозного педагогічного осмислення і вирішення. У зв'язку з цим ми впевнені, що валеологічне виховання актуально вже в дошкільному віці.

Саме старший дошкільний вік сензитивний у формуванні валеологічної культури, тому так важливо прищепити дитині любов до ведення здорового способу життя, до почуттів гармонії з собою і світом, що є гарантом стійкого фізичного і психічного розвитку її самої і наступних поколінь.

Проблема збереження і зміцнення здоров'я людини частково розкривається такими авторами, як В. Г. Алямовська, Ю. Ф. Змановський, С. А. Козлова, О. Л. Князева, Л. М. Лагуткіна, Р. Б. Стеркіна, Л. Г. Татарнікова та ін.

І. І. Брехман акцентує свої труди на здоров'ї, як сукупності компонентів:

1. Соматичне здоров'я - поточний стан органів і систем організму людини, основу якого складає біологічна програма індивідуального розвитку.
2. Фізичне здоров'я - рівень росту і розвитку органів і систем організму.
3. Психічне здоров'я - стан психічної сфери, основу якого складає стан загального душевного комфорту, що забезпечує адекватну поведінкову реакцію.
4. Моральне здоров'я - комплекс характеристик мотиваційного та інформативного середовища життєдіяльності, основу якого визначає система цінностей, установок і мотивів поведінки індивіда в суспільстві [1].

В.О. Деркувська виділила завдання виховання валеологічної культури дошкільнят, що сприяють формуванню даної моделі:

- ✓ Формування усвідомленого ставлення до здоров'я як провідної цінності і мотивації до здорового способу життя.
- ✓ Накопичення знань про здоров'я, набуття вмінь та навичок, які підтримують і зберігають здоров'я.

✓ Становлення валеологічної культури дитини як готовність самостійно вирішувати завдання здорового способу життя та безпеки поведінки [2].

Мета статті: розкрити основи формування валеологічної культури у дітей старшого дошкільного віку, представити результати дослідження, яке проводилося в дошкільних закладах.

Ми розуміємо, що валеологічне виховання - усвідомлене ставлення до здоров'я і життя, знання про здоров'я і уміння оберігати, підтримувати і зберігати його, а також самостійно і ефективно вирішувати завдання, пов'язані зі здоровим способом життя, безпечною поведінкою, наданням елементарної медичної, психологічної самопомоги та допомоги. Виходячи з цього, нами були конкретизовані завдання виховання валеологічної культури дошкільнят:

- формування усвідомленого ставлення до здоров'я як провідної цінності і мотивації до здорового способу життя;
- накопичення знань про здоров'я, набуття вмінь та навичок, що підтримують, зміцнюють і зберігають здоров'я;
- становлення валеологічної культури дитини як готовності самостійно вирішувати завдання здорового способу життя і безпечної поведінки в непередбачених ситуаціях і надання елементарної медичної, психологічної допомоги.

Для реалізації нашого дослідження в ДНЗ необхідно було:

- визначити оптимальні педагогічні умови, які дозволяли б ефективно виховувати валеологічно культурних дошкільнят;
- створити механізми включення валеологічного змісту в педагогічний процес дитячого садка;
- визначити особливості взаємодії вихователя і дитини в ході освоєння валеологічних умінь і навичок, технології валеологічного супроводу дошкільнят;
- створити розвиваюче середовище в ДНЗ;
- сформувати підхід до взаємодії з сім'єю.

Значення ігрової діяльності, що сприяє розвитку дошкільників, добре і давно відоме. Особлива роль відводиться сюжетно-рольовим іграм. У грі формуються і розвиваються інтелектуальні, моральні і емоційно-вольові якості особистості дитини. Зміст сюжетно-рольових ігор формує у дітей правильне ставлення до норм і правил суспільного життя, предметів навколишнього світу. Вони ставлять перед дітьми завдання раціонально використовувати наявні знання в рольових операціях, і є головною передумовою свідомого ставлення до придбання твердих, глибоких знань.

Про ефективність роботи по системі формування валеологічної культури дітей старшого дошкільного віку можна судити за різними показниками, основними з яких є:

- ✓ Зниження захворюваності.
- ✓ Зростання рівня фізичного і психічного здоров'я.
- ✓ Підвищення рухової активності дітей.
- ✓ Динаміка показників фізичної підготовленості дошкільників.
- ✓ Свідоме ставлення дітей до власного здоров'я і використання доступних способів його зміцнення.
- ✓ Загальна підготовленість до навчання в школі.
- ✓ Співпраця дитячого садка з батьками в питанні організації здорового способу життя.

Результативність системної роботи по формуванню валеологічної культури дітей старшого дошкільного віку наочно представлена за допомогою таблиці, що включає єдність компонентів валеологічного виховання.

Результативність валеологічного виховання в роботі		
з дітьми	з батьками	з вихователками
1) Сформовані навички здорового способу життя.	1) Сформована активна батьківська позиція.	1) Якісне освоєння вихователями інноваційних технологій фізичного виховання і оздоровлення дітей.
2) Правильний фізичний розвиток дитячого організму, підвищення його опірності інфекціям.	2) Підвищення компетентності батьків в питаннях фізичного розвитку і здоров'я.	2) Підвищення професійного рівня вихователів.
3) Поліпшення соматичних показників здоров'я і показників фізичної підготовленості.	3) Активну участь батьків у життєдіяльності ДНЗ	3) Поліпшення якості роботи з фізичного виховання з дітьми дошкільного віку.
4) Сформованість гігієнічної культури, наявність потреби в здоровому способі життя і можливостей його забезпечення		4) Особистісний і професійний ріст, самореалізація, моральне задоволення.

Таким чином, з практичної точки зору, підхід щодо формування валеологічної культури дітей старшого дошкільного віку доцільніше проводити у вигляді спеціально організованої системи цілеспрямованих взаємодоповнюючих заходів, що проводяться з дітьми, їх батьками та колективом дошкільного навчального закладу. Вже згадана система роботи повинна включати, фізкультурно-оздоровчі заходи, гігієнічний режим, психологічний клімат, індивідуалізацію всіх режимних моментів і, найголовніше, проходити при тісній співпраці і взаємодії фахівців дошкільного закладу та батьків.

Список використаних джерел:

1. Брехман И. И. Валеология — наука о здоровье. — М.: Наука, 2010. — С.150 - 200.
2. Деркунская, В. Как воспитать ребенка валеологически культурным? [Текст] / В. Деркунская, Н. Тимофеева // Дошкольное воспитание. - 2004. - № 11. - С. 13–15.

Пилипчук Оксана,
студентка 32 групи Бд - Почат
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: викладач *І.М. Коновальчук*

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ В УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ЗВИЧАЇВ І ТРАДИЦІЙ

У сучасному світі відродження національної освіти неможливе без формування національної самосвідомості, любові до рідної землі, свого народу, виховання духовної культури особистості, патріотизму, моральності, толерантності, за допомогою колективних справ, участі у заходах, зорієнтованих на патріотичне виховання, відродження культури, традицій. Сучасну освіту

важливо підпорядковувати системі національних інтересів, цінностям духовного скарбу українського народу – національним звичаям і традиціям. Національне виховання – це створена упродовж віків самим народом система поглядів, переконань, ідей, традицій, звичаїв, покликаних формувати світоглядну свідомість та ціннісні орієнтації молоді, передавати їй соціальний досвід, надбання попередніх поколінь [2]. На сучасному етапі проблеми питання національної самосвідомості присвячено праці таких авторів, як С. Бевзенко, І. Голубенко, Г. Донченко, Є. Пасічник, З. Старкова, В. Онищук.

Мета статті полягає в аналізі змісту і форм роботи з національного виховання учнів молодшого шкільного віку.

Для того щоб, виховати справжніх громадян своєї держави, потрібно цілеспрямовано і систематично формувати навчання й виховання молодших школярів елементи національної самосвідомості особистості на основі народних звичаїв, традицій, усної народної творчості. Саме усна народна творчість допомагає розвивати у дітей почуття національної самосвідомості. Школярі дізнаються про характерні риси українського народу та його традиції. Важливим фактором при використанні українських національних традицій у вихованні є такі методи, форми і прийоми роботи: бесіди, спостереження, розповіді, конкурси, свята, розваги, екскурсії. Найкращі пам'ятки фольклору зберігаються в казках, легендах, епосах, прислів'ях, приказках, які створив сам народ. Вони відображають народні звичаї, традиції, передбачають цілеспрямоване виховання та навчання молоді.

На основі традицій під керівництвом учителя свідомо і цілеспрямовано формується виховний ідеал українського народу і самої нації. А з іншого - ідеал відбивається у звичаях, обрядах, національному, народному мистецтві тощо. Тому їх потрібно знати, розуміти. Г. Ващенко пише: "Традиційним ідеалом треба визнати той, що витримав іспит історії; найбільш відповідає психології народу та увійшов у психіку народних мас, відбитий у народній творчості і в творах кращих митців і письменників, що стали духовними провідниками свого народу" [3].

Найбільш ефективним чинником виховання поваги і любові до Батьківщини є національно-культурні традиції українського народу. Прийшлий день України повністю залежить від того, як ми сьогодні сформуємо у дітей почуття патріотизму, єдності її з рідним народом.

Тому, виховуючи на традиціях, прагнемо сформувати у молодших школярів вірність ідеалам побудови в Україні демократичної, правової держави, горде почуття належності до українського народу, стимулювати національне пробудження. Доводимо глибинний зв'язок національного з духовністю особистості, інтелектуальною зрілістю і красою. У цьому полягає мета виховання школярів на національно-культурних традиціях українського народу.

Одним із головних засобів національного виховання молодших школярів є рідна мова. Опанування починається з раннього дитинства, вже з колискових пісень. Засвоєння культури мовлення триває протягом усього життя. С. Русова зазначає: «Рідна мова у вихованні й освіті – то є найкращий інтимний провідник думок, почування, вражень. От, через що першою свідомою вимогою задля справедливого задоволення нації є вимога національної школи»[1].

Успішно використовується в цілях національного виховання молодших школярів народний календар. Це система історично обумовлених дат, подій, свят, традицій, звичаїв і обрядів, які в певній послідовності відзначаються народом протягом року. Традиції, звичаї і обряди народного календаря комплексно діють на особистість, всебічно розвивають її.

Сучасна українська родина має бути справжнім осередком формування основ патріотичного виховання у дітей та молоді. З цією метою необхідно широко запроваджувати святкування рідними датами народного календаря, оскільки народний календар зберігає багатотисячолітню історію України, її невичерпні традиції, які зберегли та віддзеркалили в собі те, що характерне для українського народу, взаємозв'язок працьовитості та духовності.

Складовою частиною народного календаря є родинний календар, який включає важливі дати, віхи життя сім'ї, ювілеї та інші знаменні події родини, кожного її члена.

Традиції й обряди народного та родинного календаря зміцнюють сім'ю, виховують найглибші людські почуття, учать любити й поважати матір та батька, рідну оселю, рідний край, Батьківщину.

Історичний досвід свідчить, що сама родина не може виховати особистість. Це можна зробити лише у тісному зв'язку з школою.

Основними критеріями вихованості засобами національних традицій є :

- любов до Батьківщини;
- гуманність;
- чесність;
- позитивне ставлення до праці;
- любов до прекрасного.

Багато традицій та обрядів пов'язано з народними іграми, які створені народом так само, як казки, приказки, загадки. Вони передаються з покоління в покоління. В їх змісті відбито національну психологію кожного народу. Народні забави та ігри становлять досить великий розділ народної педагогіки й охоплюють найрізноманітніші її аспекти: народознавчий, мовленнєвий, природничий, пізнавальний, розважальний тощо. Народні ігри супроводжують свята та національні обряди, у їх змісті відбиті сезонні явища, звичаї, пов'язані з хліборобською та землеробською працею. За допомогою народних ігор діти опановують перші елементи грамотності, вони розвивають мовлення, виховують любов до рідного слова і своєї землі.

Провідна роль у формуванні особистості належить сім'ї, яка відповідає за соціальне відтворення населення, за його національний, моральний, духовний розвиток, за створення певного способу життя. Виховна місія сім'ї є особливою, тому що саме в ній формується характер дитини, її ставлення до навколишнього світу, до людей, до життя, до української мови, до звичаїв і традицій, до Батьківщини. Тільки в сім'ї, за умови усвідомлення всього свого родоводу можливе національно-патріотичне виховання, саме в ній дитина проходить шлях від роду до народу і до нації. Сучасна українська родина має бути справжнім осередком формування основ патріотичного виховання у дітей та молоді .

Основними педагогічними умовами, які забезпечують ефективність виховання молодших школярів засобами національних традицій, є:

- зв'язок виховання учнів початкових класів засобами національних традицій із життям;
- врахування вікових та індивідуальних особливостей дітей;
- емоційність виховання;
- комплексний підхід до використання українських традицій у виховання молодших школярів;
- доступність національних традицій.

Отже, суть процесу виховання на традиціях зводилася до того, щоб людина керувалася в своїй поведінці духовними звичаями народу. Таким чином, початкова школа повинна виховувати майбутніх громадян України на основі культурно-історичного досвіду нашого народу, його багатотисячолітньої мудрості та духовності. Ефективним засобом цієї роботи виступають національні традиції, які мають потужні виховні можливості.

Список використаних джерел:

1. Русова С. Вибрані педагогічні твори / С. Русова / За ред. С. Л. Коваленко. – К.: Либідь, 1997. – 272 с.
2. 4. Гончаренко С. Український педагогічний словник / С. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
3. Ващенко Григорій. Виховний ідеал - Полтава. Полтавський вісник, 1994.-190 с.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ НА УРОКАХ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Одним із основних завдань сучасної школи є створення освітнього середовища для розвитку здорової дитини, формування у учнів свідомого ставлення до свого життя і здоров'я, оволодіння навичками безпечного життя і здорової поведінки. Здорове молоде покоління – це запорука стабільного розвитку держави, один із чинників її позитивного міжнародного іміджу.

Покладання на школу і вчителя такого специфічного завдання як турбота про здоров'я учнів – визначається багатьма чинниками. Серед них варто відзначити, що дорослі завжди несуть відповідальність за те, що відбувається з дітьми, які перебувають під їх опікою. Це стосується і дитячого здоров'я. Саме в школі, під «наглядом» учителів, школярі проводять значну частину часу, і не допомогти їм зберегти здоров'я було б проявом бездушності і непрофесіоналізму. Окрім цього, велика частина всіх впливів на здоров'я учнів – бажаних і небажаних – здійснюється саме педагогами, в стінах освітніх установ. Якщо ж дотримуватися точки зору, що всіма питаннями здоров'я повинні займатися медики, то до кожного класу треба прикріпити хоча б одного лікаря.

До науково-педагогічних аспектів збереження та зміцнення здоров'я школярів, включають положення про здоров'я людини. Під здоров'ям людини розуміємо врівноважений стан організму, який характеризується його оптимальним функціонуванням на фізичному, психічному і моральному рівнях [1]. Здоров'я представляє особистісну і суспільну цінність, а здоровий спосіб життя виражається через спосіб життєдіяльності людини, який сприяє ефективному виконанню людиною професійних, громадських, сімейних і побутових функцій в оптимальних для здоров'я умовах і визначає спрямованість зусиль особистості в збереженні і зміцненні індивідуального і суспільного здоров'я. Тому навчально-виховний процес в початковій школі проходить з урахуванням пізнавальних і вікових можливостей, потреб учнів початкових класів, визначає зміст загальної початкової освіти, спрямовує його на формування і розвиток духовно-моральних та інтелектуальних цінностей молодших школярів. Наскільки успішно будуть сформовані і закріплені в свідомості учнів навички здорового способу життя, залежить його подальший розвиток. Завдання початкової школи – посилити роботу над формуванням в учнів знань про здоровий спосіб життя.

Науковими дослідженнями встановлено, що стан здоров'я, у великій мірі, залежить від способу життя людини. В зв'язку з цим, у психолого-педагогічній та спеціальній літературі ведеться досить активна дискусія про визначення й обґрунтування такого способу життя, який би дав можливість максимально підвищити рівень здоров'я у дітей, молоді та дорослих. Питанню формування здорового способу життя дітей і молоді присвятили свої праці О. Вакуленко, В. Васильєв, Г. Голобородько, О. Дубогай, В. Зайцев, В. Касаткін, Т. Кириченко, Ю. Лісцин, С. Свириденко, Л. Сущенко, Н. Хоменко та ін. Сьогодні у цьому напрямку продовжують працювати вітчизняні та зарубіжні вчені, серед яких Г. Апанасенко, В. Войтенко, І. Гундаров, В. Куліков, І. Мурахов, В. Петленко, Л. Попова та інші дослідники.

Для вирішення всіх наукових і практичних питань здоров'я, важливе значення має сучасне визначення самого поняття здоров'я. В літературі можна зустріти дуже багато визначень здоров'я. За даними Е. Булич, Г. Мурахов [4], у науковій літературі існує 99 визначень поняття здоров'я.

Основними елементами «здорового способу життя», як стверджує В. Петленко, є: організація режиму харчування, сну, перебування на свіжому повітрі, що відповідають вимогам санітарно-гігієнічних норм; організація індивідуально доцільного режиму рухової активності; змістовне дозвілля, яке надає розвиваючий вплив на особистість; подолання шкідливих звичок; культура міжособистісного поведінки в колективі, самоствердження і самоорганізації [1].

Однак тільки знання основ здорового способу життя не забезпечують їх використання, якщо це не стає необхідною умовою щоденного життя дитини в сім'ї та освітньому закладі.

Учитель початкових класів, як основний організатор навчально-виховного процесу, може систематично і найбільш ефективно впливати на здоровий розвиток своїх вихованців. У своїй роботі педагоги намагаються сприяти розвитку здоров'язбережувальних компетентностей учнів та формувати вміння і навички для збереження здоров'я і життя дітей. А саме: свідомого ставлення до свого здоров'я, оволодіння основами здорового способу життя, навичками безпечної поведінки для здоров'я людини. Сприяють формуванню в учнів уявленн про загальнолюдські цінності (милосердя, співчуття, взаємодопомоги); уміння володіти навичками морально – етичної поведінки, безпеки життєдіяльності вдома, у школі, в громадських місцях. Приділяють велику увагу формуванню навичок особистої гігієни, проводять профілактичні бесіди по запобіганню захворюваності та травматизму дітей.

На даний час існує проблема в тому, що учні захоплюються шкідливими звичками, такими як паління, вживання алкогольних напоїв. Дії вчителів школи спрямовані не на те, щоб школяр кинув палити та вживати спиртні напої, а на те, щоб школяр не почав цього робити. Боротьба з цим чи іншим негативним явищем спрямована на доведення до відома дітей та підлітків про ту шкоду, яку несуть шкідливі звички. Крім шкідливих звичок на здоровий спосіб життя впливають такі фактори як: неправильне харчування, екологія, байдуже ставлення до рухливого способу життя тощо. Все це призводить до різноманітних захворювань. У дитини формуються поняття здорового способу життя, виховуються відповідні навички і звички, що сприяє ефективності мір соціального захисту здоров'я дітей. Виходячи з цього, в роботі вчителів враховуються фізіологія дитини, вікова психологія, що дозволяє формувати, зберігати, зміцнювати здоров'я дитини, впливати на гармонійний їх розвиток як особистості.

Першим і найголовнішим завданням роботи учителів нашої школи є захист, збереження і покращення здоров'я учнів. Реалізація цього завдання ґрунтується на розумінні педагогічним колективом здоров'я людини як стану повного фізичного, психічного, соціального добробуту, а не просто як відсутності хвороб чи фізичних дефектів. Саме на створення педагогічних умов, підвищення ефективності виховання культури здорового способу життя серед школярів спрямована робота класних керівників і в першу чергу учителів біології, основ здоров'я та фізичної культури.

Велика увага на уроках з основ здоров'я приділяється роз'ясненню учням шкідливості негативних звичок, наслідків, до яких вони призводять, і чому саме здоровий спосіб життя веде до гармонійного життя. Діти навчаються спілкуватися, бути толерантним у відношенні до своїх однокласників, поводитися у колективі та суспільстві – бо це найголовніші складові психічного здоров'я, саме в них формуються позитивні якості та почуття особистості. Безумовно, важливим чинником зміцнення здоров'я є гарний настрій, позитивні емоції, тому основне питання, над яким працюють вчителі — створення позитивної особистості школяра.

Формування інтересу до змісту навчальної діяльності, набуття знань пов'язано з переживанням школярами відчуття задоволення від своїх досягнень. Підкріплюється це почуття схваленням, похвалою вчителя, який підкреслює кожен, навіть найменший успіх, найменше просування вперед. Молодші школярі відчувають почуття гордості, особливий підйом сил, коли вчитель хвалить їх [3, с. 167].

Здоровий спосіб життя перестане бути недосяжним, коли основам цього будуть навчати у сім'ї, школі, формуючи у підростаючого покоління валеологічну свідомість і розуміння цінності саме такого способу життя, коли батьки, педагоги, держава та відповідальні особи усіляко будуть підтримувати даний процес і сприяти йому. Педагоги намагаються пояснити батькам, що їх діткам випало щастя жити, і завдання батьків – дбати про своїх дітей, щоб росли вони здоровими і раділи життю. А для того, щоб діти росли здоровими і життєрадісними, щоб якомога менше хворіли і приносили своїм батькам задоволення і радість, потрібні батьківське піклування, любов, батьківський приклад здорового способу життя. Бо ж дітям властиво копіювати своїх мам і татусів, брати з них приклад, тому, що діти вважають своїх батьків найкращими і найрозумнішими. А тому наслідують їхні вчинки, манери поведінки, розмову, слова. І те, що вони чують і бачать від батьків, здається дітям найкращим і найправильнішим.

У школі школярам необхідно давати знання та формувати вміння і навички реалізації здорового способу життя, навчити школярів визначати життєві цінності, спонукати відповідально ставитися до власних вчинків і власного здоров'я.

Відомо, що досить часто діяльність з формування ЗСЖ школярів у школах перетворюється на примусову, у таких випадках, як відомо, годі чекати на позитивні результати.

Отже, здоровий спосіб життя – це дотримання режиму дня, правил гігієни, правильне харчування, заняття спортом, фізичною працею, загартування, відмова від шкідливих звичок.

Список використаних джерел:

1. Бондар Т.С. Здоров'я школярів: практичні матеріали для повсякденної роботи педагога. – Упоряд. Т.С. Бондар. – Х.: Веста, 2009. – 192 с.
2. Булич Є. Г. Валеологія. Теоретичні основи валеології: навч. посібн. / Є. Г. Булич, І. В. Муравов. – К.: ІЗМН, 1997. – 224 с.
3. Кононко О. Л. Соціально – емоційний розвиток особистості: навч. Посіб. для вищ. Навч. Закладів / О. Л. Кононко – К.: Освіта, 1998. – С. 165 – 170.
4. Ягупов В.В. Педагогіка: Навч. посібник. - К.: Либідь, 2005. - 560 с.

МОТИВАЦІЯ УЧБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «Я У СВІТІ»

Вже у дошкільному віці в більшості дітей з'являється бажання піти до школи, почати вчитися. Дітки з нетерпінням чекають того моменту, коли для них пролунає перший шкільний дзвоник. Проте насправді не просто, а часто неймовірно важко – робити малюкові перші кроки у шкільному житті. На превеликий жаль, у більшості дітей вже у перші місяці шкільного життя школа втрачає свою привабливість. А все тому, що діти не вмотивовані, вони не розуміють навіщо їм вчитися. Для успішного навчання дітей важливу роль відіграє навчальна мотивація.

Навчальна мотивація – це загальна назва методів, процесів, засобів спонукання учнів до продуктивної пізнавальної діяльності, активного засвоєння змісту освіти [3].

Різноманітні аспекти розвитку мотивації навчання вивчали як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: Л. Виготський, Г. Костюк, Н. Менчинська, О. Леонтьєв, А. Лурія, К. Ушинський, В. Сухомлинський, Ж. Піаже, А. Маслоу, Л. Божович та інші.

Вивчаючи мотиваційну складову як компонент навчальної діяльності, такі науковці, як М. Алексєєва, Б. Баєв, Г. Балл, Н. Бойко, М. Боришевський, С. Гончаренко, М. Дригус, О. Дусавицький, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, В. Моргун, В. Рибалко, В. Семеченко визнають її провідною. Вчені вважають, що саме у молодшому шкільному віці формуються основи мотивації навчальної діяльності і саме тому цей вік має важливі резерви розвитку мотиваційної сфери учнів.

Метою статті є теоретичне обґрунтування шляхів формування мотивації у дітей молодшого шкільного віку.

Розрізняють зовнішню та внутрішню мотивації навчальної діяльності:

Зовнішня навчальна мотивація – коли учень мотивований ззовні (батьками, учителем); дитина бере участь у процесі навчання лише для того, щоб її похвалили або щоб уникнути покарання. Дитина не зацікавлена в саморозвитку, вона працює лише на короткотривалу (заслужити похвалу, не отримати низький бал), а не на довготривалу (розвиток удосконалення) перспективу. В майбутньому такі учні будуть вважати причиною своїх невдач у навчанні зовнішні сили і відчуватимуть, що не можуть вплинути самостійно на ситуацію, яка з ними склалась. Свою невдачу учні будуть сприймати як постійну й закономірну, а не як одноразову помилку. Такі діти будуть потребувати постійного заохочення. Якщо їх ніхто не буде хвалити, то в них виникає переконаність у відсутності в них здібностей.

Внутрішня мотивація – коли учні працюють заради своїх власних цілей, які вони самі для себе визначили, а не цілей, які були нав'язані іншими. Саме завдяки таким умовам у дітей буде розвиватися глибинний інтерес до предмета. При наявності внутрішньої мотивації будуть здійснюватися такі внутрішні фактори особистості, як потреби, допитливість, інтерес, задоволення. Завдяки цьому, навчаючись, учні не будуть очікувати на зовнішню винагороду. Їм будуть отримувати задоволення від того, що досягнули мету, а також за рахунок підвищення почуття власної гідності та самооцінки. Такі учні не будуть звертати увагу на оцінки чи заохочення вчителя та батьків, а працюватимуть охоче завдяки внутрішньому інтересу, бажанню досягнути поставленої мети [4].

На навчальну мотивацію учнів молодшого шкільного віку впливають дуже багато чинників: інтерес до предмета, усвідомлення його корисності, впевненість і почуття власної гідності, прагнення до успіху, терпіння і наполегливість.

Мотивація до навчання – одна із головних умов реалізації навчально-виховного процесу. Вона не тільки сприяє розвитку інтелекту, але і є рушійною силою удосконалення особистості в цілому. Формування мотивації в учнів до навчально-пізнавальної діяльності є однією з головних проблем сучасної школи. Її актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, постановою завдань формування у школярів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції.

Проблема формування мотивації знаходиться на стику навчання й виховання. Це означає, що увага педагогів повинна бути не тільки спрямована на здійснення учнем навчання, але і на те, як і що відбувається у розвитку особистості учня в процесі навчально-пізнавальної діяльності.

Учень на уроці повинен бути налаштований на ефективний процес пізнання, відчувати особисту зацікавленість в ньому, розуміти, що й навіщо він буде виконувати. Без виникнення цих мотивів навчальна діяльність не може принести позитивний результат. Щоб досягти необхідного результату, потрібно використовувати різноманітні прийоми пізнавальних мотивів [2].

Мотивація навчальної діяльності учнів – це окремий етап уроку, проте її потрібно здійснювати на кожному з етапів різними способами – залежно від дидактичної мети та типу уроку.

Основними способами формування мотивації під час навчання є:

- повідомлення учням теоретичної значущості навчального матеріалу;
- практичне спрямування знань та можливість їх застосування у повсякденному житті;
- створення проблемних ситуацій;
- створення ситуації успіху.

До важливих засобів формування в учнів мотивів та пізнавальних інтересів належать:

- чітка організація процесу навчання;
- авторитет учителя;
- стиль спілкування;
- самостійна пізнавальна діяльність учнів.

Учень на уроці повинен бути налаштований на ефективний процес пізнання, відчувати особисту зацікавленість в ньому, розуміти що й навіщо він виконуватиме. Без виникнення цих мотивів навчальна діяльність не буде ефективною [1].

Предмет «Я у світі» відіграє важливу роль у формування позитивної мотивації до навчання у молодших школярів. Адже найважливіше виховне призначення цього курсу у розвитку віри дитини у свої власні сили, талант, здібності, і, на цій основі, сподівання на наявність у неї певної суспільної місії та соціальних обов'язків. Це сприятиме формуванню в учнів національної гідності, дозволить їм у різних життєвих ситуаціях почуватися впевнено, завжди відстоювати свою честь, стати свідомим учнем і громадянином України.

Пізнавальне призначення курсу «Я у світі» полягає у набутті учнями елементарних знань про людину, географічне середовище та соціальне оточення, у яких відбувається її життєдіяльність. Наявність цих знань створює передумови для формування в учнів

національної історичної пам'яті, усвідомленого сприймання і засвоєння національно-культурних традицій українського народу, його соціальних та правових норм.

Розвивальний аспект цього предмета полягає у формуванні досвіду творчої діяльності учнів та розвитку у них низки загальнонавчальних (організаційних, мовленнєвих, пізнавальних, контрольних-оцінних) умінь.

Головні цілі кожної з тем курсу «Я у світі» передбачають:

1. Включення дитини в активну пізнавальну діяльність, оскільки об'єкти вивчення важливо сприймати безпосередньо;
2. Застосування практичних методів навчання, що в навчальному процесі створюють умови, за який дитина виступає суб'єктом соціальної практики;
3. Використання набутих дитиною знань про способи громадянської активності у знайомих, змінених, нових педагогічних ситуаціях, що впливатиме на розвиток досвіду індивідуальної творчої діяльності;
4. Створення умов для самовираження, організації комунікативного спілкування, застосування в навчальному процесі елементів дискусії, що є ефективними засобами розвитку особистості, її громадянських якостей.

Курс «Я у світі» формує позитивну мотивацію до навчання у дітей завдяки тому, що майже всі завдання, які запропоновані у цьому предметі, дитина може виконати, спираючись на власний досвід. Завдяки цьому більшість учнів розуміють, для чого вони повинні це вивчати і де можуть використати набуті знання.

Мотивація є особливо важливим і специфічним компонентом навчальної діяльності, через реалізацію і за допомогою якого можливе формування навчальної діяльності школярів у цілому.

Таким чином, мотивація – це одна з найважливіших умов, що забезпечує успішне формування в учнів знань, слугує для них джерелом отримання нової інформації та осмислення її, розвитку мовлення та самостійного розуміння матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Вердіна С.В. Секрети педагогічної майстерності. Уроки для вчителя//Х.-Основа, 2009.- 112с.
2. Загальна психологія. / О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. – К.: Либідь, 2005. – 464 с.
3. Маркова А. К., Матис Т. А., Орлов А. Б. Формирование мотивации учения. – М., 1990. – 212 с.
4. Матюхина М. В. Мотивация учения младших школьников. – М.: Просвещение, 1984. – 198 с.

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

Сьогодні суспільство потребує неординарних творчих особистостей. Одним з головних завдань сучасної системи освіти є раннє виявлення, навчання і виховання талановитих дітей. У зв'язку з недостатнім рівнем педагогічної та психологічної підготовки вчителів та невмінням виявити нестандартну поведінку та мислення, творчість дитини інколи може сприйматись як відхилення від норми.

Кожна обдарована дитина є великою цінністю суспільства та потребує особливого підходу. Така дитина схильна до критичного ставлення не тільки до себе, але і до оточуючого. Тому педагоги у роботі з такими учнями повинні створювати сприятливі умови для їх розвитку на уроках і в позаурочній діяльності, психологічно готуючи їх до наполегливої праці. Вчителі повинні усвідомити, що розвинути здібності й досягти успіху можуть лише ті, хто готовий подолати труднощі.

Обдаровані діти досить вимогливі до себе, часто ставлять перед собою не здійсненні в даний момент завдання, що призводить до емоційного розладу.

Розвиток обдарованих дітей гальмується відсутністю соціально-матеріальної бази, потрібної для вияву різнобічних талантів, їхньої творчості, а також формалізованою системою навчання, поневоленням дитячої обдарованості бездуховною масовою культурою, відсутністю психологічної допомоги дітям у подоланні комплексу неповноцінності [3, с. 230 – 231].

Сьогодні концепція «Нова українська школа» впроваджує особистісно-орієнтовану модель освіти. У рамках цієї моделі школа максимально враховує права дитини, її здібності, потреби та інтереси, на практиці реалізуючи принцип дитиноцентризму. Дітей навчають справлятися зі стресом та напругою. Педагогічні задачі вирішуються в атмосфері психологічного комфорту та підтримки. Нова українська школа розкриває потенціал кожної дитини. Забезпечено неупереджене та справедливе ставлення до кожного учня, подолано будь-яку дискримінацію. Відзначатимуться зусилля й успіхи всіх учнів. Учителів навчають, як плекати в учнів та в собі гідність, оптимізм, сильні риси характеру та чесноти. Учні мають свободу вибору предметів та рівня їхньої складності. З'явилась можливість навчання в різновікових предметних або міжпредметних групах. Таким чином, обдаровані учні сьогодні мають більше можливостей розвинути власні здібності.

Метою роботи з обдарованими учнями є створення освітнього простору школи як сукупності умов для розвитку особистості шляхом здійснення переходу від ідеї розвитку особистості до ідеї саморозвитку; задоволення потреб суспільства у творчих, обдарованих учнях; реалізація процесу пошуку, відбору й творчого розвитку обдарованих дітей шляхом упровадження традиційних і інноваційних форм і методів навчання.

У наші дні проблема виявлення, розвитку і навчання обдарованих дітей викликає значний інтерес у психологічних і педагогічних колах. Численні дослідження особливостей розвитку обдарованих дітей підкреслюють актуальність цієї проблеми як у нашій країні, так і за кордоном.

Обдарованими називають дітей, які, на думку фахівців, через видатні здібності демонструють високі досягнення в одній або декількох сферах: інтелектуальній, у сфері творчого або продуктивного мислення, організаторській, художній, спортивній та ін.

Характерна особливість обдарованої дитини полягає в поєднанні у неї властивостей свого і подальшого віку. Як правило, в фізичному й емоційному розвитку обдаровані діти перебувають у межах своєї вікової норми, при цьому значно перевершуючи однолітків інтелектуально [1, с. 7- 10].

Рано чи пізно обдарована дитина піде до школи. Для успіху в загальноосвітній школі важливі такі типи обдарованості:

1. Академічна обдарованість. У дітей із цим видом обдарованості шкільне життя значно легше, їх успіхи радують батьків, а згодом їм простіше отримати певну спеціальність і досягти успіхів у роботі. Уважається, що чогось особливого такі діти зазвичай не досягають.

2. Інтелектуальна обдарованість. Уміння мислити, порівнювати, виділяти головне, робити самостійні висновки, прогнозувати тощо, одні з особливостей школярів. Але, на жаль, успіхи таких дітей найчастіше залежать від їх ставлення, інтересу до предмета і до вчителя. Вони можуть вчитися нерівно (то «дванадцять», то «два»): дуже добре з одного предмета і так собі — з іншого.

3. Творча обдарованість. Це не лише здатність до образотворчої, музичної або літературної діяльності. Творча обдарованість — це, перш за все, нестандартне сприйняття світу, оригінальність мислення, насичене емоційне життя.

Вступ до школи є критичним періодом для шестирічної дитини, адже для успішного розв'язання проблеми необхідна психолого-педагогічна підтримка дітей.

Протягом першого року навчання вчитель повинен виявити рівень творчих можливостей, особистісні властивості, спеціальні інтереси та нахили дитини, розробити спеціальні навчальні матеріали для розвитку обдарованої дитини в початковій школі, що забезпечують закріплення й розвиток творчої обдарованості та спеціальних здібностей, визначити методи, що сприяють розвитку можливостей самовираження обдарованої дитини та інші.

Перед учителями початкових класів постає основне завдання: сприяти розвитку кожної дитини. Тому важливо встановити рівень здібностей та їх різноманітність у дітей, але не менш важливо вміти правильно здійснювати їхній розвиток.

В обдарованих дітей чітко виявляється потреба в дослідницькій і пошуковій активності — це одна з умов, що дозволяє учневі зануритися в творчий процес навчання і виховує в ньому жагу до знань, прагнення до відкриттів, активної розумової праці та самопізнання.

У навчальному процесі розвиток обдарованої дитини слід розглядати як розвиток її внутрішнього діяльнісного потенціалу, здатності бути автором, активним творцем свого життя, вміти ставити мету, шукати способи її досягнення, бути здатним вільно обрати і відповідати за нього, максимально використовувати свої здібності.

Саме тому методи і форми роботи вчителя повинні сприяти розв'язанню поставлених завдань. Для цієї категорії дітей застосовуються такі форми роботи:

1. Класно-урочна (робота в парах, у малих групах), різнорівневі завдання, творчі завдання.
2. Консультації за проблемою, що виникла.
3. Наукові гуртки.
4. Дискусії.
5. Ігри.

Ці форми дають можливість обдарованим дітям обрати відповідні форми і види творчої діяльності.

Педагог, який працює з обдарованими школярами, не повинен робити з обдарованої дитини «вундеркінда», адже недоречно акцентування на її винятковості спричиняє роздратованість, ревності друзів, однокласників; не повинен вихвалити кращого учня. Не потрібно вирізняти обдаровану дитину за індивідуальні успіхи, краще заохотити спільні заняття з іншими дітьми. Учитель не повинен повсякчас розхвалювати кращого школяра. Не варто виділяти обдаровану дитину за індивідуальні успіхи, краще заохотити спільні заняття з однолітками [2, с. 7-10].

Завдання вчителя полягає, передусім, у тому, щоб максимально активізувати внутрішні ресурси своїх вихованців, щоб вони могли самі успішно впоратись з різноманітними навчально-виховними, а в подальшому – виробничими проблемами.

Якщо учитель ставитиметься до учня без справжнього інтересу і поваги, у того не буде жодних підстав сприймати себе як особистість. Завдання, які добирає вчитель до уроку, повинні бути спрямовані на розвиток здібностей учнів. Широкі можливості дають також індивідуальні заняття, курси за вибором, гуртки.

К. Ушинський говорив: «Учень – не просто посудина, яку потрібно наповнити, а факел, який треба запалити». Саме ці слова повинні стати професійним кредом кожного. Педагог не повинен обмежуватися фразою: «На жаль, обдаровані вихованці відсутні». Кожна дитина має певні задатки, здібності, які потрібно вміти своєчасно побачити, розкрити й наполегливо розвивати [2, с. 10-12].

Хтось із відомих сказав: «Кожна людина народжується з зернятком у руці». А першочергове завдання вчителя полягає в тому, щоб знайти те поле, де те зернятко найкраще проросте, тобто якомога повніше розкрити природні здібності дитини. Це допоможе їй у майбутньому успішно адаптуватися до умов своєї життєдіяльності, активно будувати суспільну інфраструктуру з використанням найсучасніших технологій.

Список використаних джерел:

1. Володарська М.О. Робота з обдарованими дітьми / М.О. Володарська, А.І. Настенко, О.М. Пілаєва, С.М. Полуніна, В.М. Сисосва.— Х. : Вид. група «Основа», 2010.— 190, [2] с. — (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»; Вип. 1 (73).
2. Тхоржевський Н.Д. Розвиток творчого мислення учнів : використання інноваційних технологій.-2007.-№ 25.- С. 7-12.
3. Фіцула М.М. Педагогіка : навч.посіб. / М.М. Фіцула. – 3-тє вид., стер.- К. : Академвидав, 2009. – 560 с. (Серія «Альма-матер»).

ГЕНДЕРНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

В останні роки гендерні дослідження стають невід'ємною частиною педагогічних та психологічних наук, а гендерна проблема пронизує різні напрями педагогіки та психології. Слово гендер стало широко вживаним у нашому суспільстві. Його поява сприяла тому, що стать почала розглядатися як інструмент соціальної детермінації, а актуальні соціальні проблеми постали як проблеми, що пов'язані з приналежністю до певної статі. Тому, в умовах незалежної розбудови держави відбуваються зміни й у системі освіти згідно з новими реаліями та вимогами життя. На сучасному етапі виховання як хлопчиків, так і дівчаток є центральною проблемою психологопедагогічної теорії та практики. Норми поведінки, прийняті в суспільстві щодо виконання чоловіками й жінками певних ролей, визначають права й можливості статей, зміст та характер гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку. Тому проблема гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку потребує дослідження: доцільно проаналізувати усі його особливості, включаючи і умови в яких воно можливе.

Дослідження проблеми гендерного виховання постало ще з античних часів. Велику увагу цьому приділяли Платон та Арістотель. Обое вказували на нерівність чоловіків і жінок, пояснюючи це тим, що чоловік і жінка – різні за природою. Основою філософії Платона було те, що він стояв на позиціях спільного навчання та виховання, що суспільне виховання дітей може бути покладено як на чоловіків, так і на жінок. Арістотель же дотримувався ідеї роздільного навчання хлопців і дівчат. На його думку чоловік і жінка мають різну природу, тому повинні мати різні знання й уміння.

Прихильником теорії вільного виховання вважається Ж. - Ж. Руссо. Його суть полягає в тому, що виховувати потрібно більше хлопчиків, бо для дівчаток головною функцією є бути матір'ю.

Я.А. Коменський був прихильником роздільного навчання, однак він не знаходив підстав щоб цілком усунути слабку стать від наукових занять.

Саме звертаючись до робіт вітчизняних та пострадянських вчених, що займалися цією проблемою, можна сказати, що більшість робіт присвячено:

- статевому вихованню школярів: В. Каган А. Макаренко, І. Мягков, В. Сухомлинський;
- проблемам із позицій сексології та фізіології, статевої психогієни, етичним аспектам статевого виховання, формуванню сексуальної культури школярів: Ю. Гаврилов, А. Меренков, О. Сечейко;
- вихованню в процесі статево-рольової соціалізації: М. Радзівілова, Л. Столярчук.

Завдання освіти та виховання, з огляду на гендерну проблематику, визначені в працях Т. Говорун, О. Кікінежді, Л. Татарнікової, Н. Чухим та інших дослідників. Однак незважаючи на безліч досліджень вказаної проблеми, проблема гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку залишається недостатньо вивченою.

Мета статті – розкрити зміст поняття «гендер» та обґрунтувати психолого-педагогічні основи та педагогічні умови гендерного виховання молодших школярів.

Виховання підростаючого покоління проходить у відповідності до інтересів держави, національних і культурних традицій та будується на наукових розробках психологів та педагогів.

Аналіз педагогічних досліджень дає підстави стверджувати про те, що хлопці та дівчата по-різному ставляться до навчання, по-різному поведуть себе на уроці та мають різний рівень знань. Одним із основних аспектів цієї проблеми є гендерні відмінності та формування статевої ролі. Деякі вчені кажуть, що це викликано біологічними відмінностями, інші – виділяють як біологічну так і психологічну стать дитина отримує від народження, а психологічна стать, як одна з найважливіших характеристик особистості, формується поступово, під впливом соціальних умов та культурних чинників. Формування психологічної статі – це передусім формування ставлення до себе як до хлопчика чи до дівчинки; це усвідомлення, прийняття власної статевої належності. Не існує особистості без статевої належності, особистості взагалі. Існує особистість чоловіча й особистість жіноча. І хоч люди різні, але кожне тіло має два начала: чоловіче і жіноче. Стать для формування образу „я” є першою сходинкою, початковим етапом, оскільки дитина передусім, усвідомлює власне „я” як „я – хлопчик” або „я – дівчинка”.

У сучасному суспільстві існують та реалізуються гендерні уявлення й стереотипи, що склалися та розвивалися у людей у процесі історичного розвитку суспільства. Відмінність норм поведінки, розподіл праці між чоловіками й жінками, своєрідність статі, порівняння однієї статі з іншою – це проблеми, які і зараз актуальні для гендерної психології. Щоб розібратися в цьому, потрібно відмежовувати терміни «гендер» і «стать».

Термін «гендер» виник у середині ХХ ст. Він розвивався за різними аспектами: історичним, економічним, культурним та соціальним. Різниця між цими термінами полягає в тому, що «стать» указує на біологічний статус людини, тобто ким вона є – чоловік чи жінка, а термін „гендер” визначає соціальні, культурні та психологічні аспекти, що формують риси, норми, стереотипи та вважаються типовими та бажаними для тих, кого суспільство визначає як чоловіка чи жінку. Він є одним із базових вимірів соціальної структури суспільства.

Психолог Н. Абубкірова говорить, що „гендер – це соціальне відношення: не біологічна стать, а подання кожної індивідуальності в термінах специфічних соціальних стосунків” [1, с. 124].

В свою чергу, гендер включає такі компоненти: гендерні норми, стереотипи, ролі, гендерну ідентичність.

Наразі головним напрямком у педагогіці є особистісно-орієнтований підхід до кожної дитини. У багатьох педагогічних дослідженнях акцентується увага на те, що хлопці та дівчата по-різному ставляться до навчання, по-різному поведуть себе на уроці та мають різний рівень знань. Їх цікавлять різні етапи уроку, дівчата добре розуміють те, що хлопчики сприймають дуже повільно, і навпаки. На це значною мірою впливає гендерне виховання.

Гендерне виховання – це сучасний напрямок методики виховної діяльності вчителя або педагога, який шляхом сприятливої соціалізації дозволяє сформувати у дитини стійке поняття власної статі.

У молодшому шкільному віці статевої відмінності проявляються в успішності та поведінці. Узагальнені дані свідчать, що хлопчики важче адаптуються до школи, ніж дівчатка. Дівчатка швидше і краще сприймають і засвоюють новий матеріал. Дівчатка - кращі виконавці, ніж хлопці, їх легше змусити виконувати яексь доручення.

Тому, саме виховання з урахуванням статевої належності молодших школярів, тобто гендерне, допоможе уникнути дисгармонійної рольової ідентифікації, статево-вікових криз. Адже, саме молодший шкільний вік являється сензитивним для формування мотиваційної та пізнавальної сфер, гендерної свідомості та самосвідомості, певних установок, ціннісного ставлення до сім'ї та до самої себе.

Сам процес гендерного виховання дітей молодшого шкільного віку буде більш ефективний за дотримання наступних педагогічних умов:

- удосконалення змісту виховання через реалізацію сучасних гендерних підходів;
- використання результатів гендерного аналізу підручників початкової школи для формування егалітарної свідомості (де, егалітаризм — це концепція, що пропонує створення суспільства з рівними можливостями та доступом до матеріальних благ всім його членам. Може розглядатися як різновид утопічного соціалізму, що ґрунтується на загальній рівності як основі соціального життя.);
- організація виховного процесу на засадах гендерної рівності.
- зміна виховання „безстатевих” учнів на гендерне виховання;
- врахування специфіки виховання хлопчиків та дівчаток.

Враховуючи все вище сказане, можна сказати, що інтерес науковців до проблеми гендерного виховання значно виріс, але не має достатніх підстав, щоб вважати проблему гендерного виховання молодших школярів вирішеною. У сучасній науковій думці та суспільстві значна увага приділяється висвітленню такого поняття, як „гендер”. Гендерний підхід у педагогіці й освіті — це індивідуальний підхід до прояву дитиною своєї ідентичності. Розвиток цього підходу передбачає необхідність визнання того, що відмінності у поведінці хлопчиків та дівчаток визначаються не так їхніми фізіологічними особливостями, як впливом соціуму, вихованням та уявленнями про сутність чоловічого й жіночого, що складаються в кожній культурі. Цей підхід дає дитині більшу свободу вибору для самореалізації, допомагає бути достатньо гнучким і вміти використовувати різні можливості поведінки.

Список використаних джерел:

1. Абукирова Н.И. Что такое „гендер”? / Н. И. Абукирова // *Общественные науки и современность*. – 1996. – № 6. – С. 123–125.
2. Говорун Т. В., Кікінежді О. М., Кравець В. П. Психологія статі. Гендерний та психосексуальний розвиток людини / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді, В. П. Кравець. – Т. : ТДПУ, 2001. – 48 с.
3. Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни / И. Гофман. – М. : Канон-Пресс-Ц, Кучково Поле, 2000. – 304 с.
4. Кравець В. П. Гендерна педагогіка : [навч. посіб.] / В. П. Кравець. – Тернопіль : Джура, 2003. – 416 с.

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ВІДПОВІДАЛЬНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ПРАЦІ В ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Процес формування відповідального ставлення до праці набуває важливого значення в умовах сучасного суспільства. Праця формує особистість в усіх її проявах. Правильно організований процес призводить до формування таких рис: акуратність, наполегливість, активність, цілеспрямованість.

Метою статті є дослідження проблеми відповідального ставлення до праці молодших школярів.

Великий внесок у розробку методологічних і теоретичних основ трудового виховання школярів, підготовку вчителя початкових класів до цієї роботи внесли К.Д. Ушинський, А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, В.Я.Стоунін, Н.В. Касаткін, Д.Д. Семенов, Н.І. Пирогов, В.В. Водозов, і багато інших.

Проблемою праці був зацікавлений В.О. Сухомлинський. Він вважав, що діти мають зрозуміти красу праці, що допоможе набутти таких якостей розуму як широта думки, допоможе зрозуміти взаємозумовленість явищ. Ця значна роль праці описана в праці «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості».

Діти, зайняті різними видами праці, кмітливіші, винахідливіші, вони стикаються з різними видами праці та різними знаряддями, матеріалами, дізнаються про них, збагачують свій словниковий запас. Участь у трудовій діяльності дисциплінує школярів.

Трудове виховання – цілеспрямований процес формування у дітей трудових навичок і вмінь, поваги до праці дорослих, звички до трудової діяльності.

Трудове виховання здійснюється такими шляхами:

- 1) Родинно-побутова трудова діяльність;
- 2) Заняття в загальноосвітніх навчальних закладах;

Важливо сформувати в дитини готовність до праці, тобто усвідомлення соціальної значущості праці, бажання працювати, творче та бережливе ставлення до праці, вироблення вмінь і навичок трудової діяльності.

Від педагога залежить усвідомлення дітьми того, що праця потребує фізичних і вольових зусиль, уміння, терпіння.

Праця для дітей молодшого шкільного віку має бути доступною. Непосильна праця призводить до невпевненості в собі, у власних силах, породжує небажання виконувати її. Це відзначав і В.О.Сухомлинський: «Якщо дитина не бачить успіхів у своїй праці, вогник прагнення до знань згасає, в дитячому серці утворюється крижинка, яку не розтопити ніякими намаганнями доти, поки вогник знову не загориться; дитина втрачає віру в свої сили...» [1, с.163]. Важливо підбирати цікаві за змістом види праці, організувати роботу так, щоб діти, не усвідомлюючи навіть всієї важливості праці, все одно виконували її з задоволенням. Проте місце «нецікавої» роботи в житті школяра теж присутнє і тоді велику роль грає вміння вчителя навчити дитину доводити розпочату справу до кінця.

Важливим є ознайомлення учнів з різними видами професій. Вибір професії один з найважливіших в житті людини, від нього залежить те, як людина реалізує себе в житті. Свідомим вибір професії буде тоді, коли учень буде якнайбільш обізнаним у різноманітних її видах та матиме здатність спів ставляти свої можливості з вимогами.

У Сахнівській школі підтримували вогник дитячої захопленості зацікавлюючи незвичайними справами: майстрували повітряну кулю, дво- та тріступінчасті ракети, конструювали «розумні двері».

Будівництво музею сприяло формуванню працелюбності. Незвичайні для звичайної сільської школи мотиви О.А. Захаренко пояснював таким чином, що створювалось це все не заради примхи або чисто зовнішнього ефекту – а від необхідності зайняти дітей взимку і влітку, в дощ і в спеку цікавою, корисною справою. Зайняти так, щоб у них вирости крила, засяяли очі від бажання здійснити мрію, а потім – подарувати її людям. У цьому і вбачає педагогічний колектив основне завдання в трудовому вихованні і підготовці дітей до життя. Цей маленький «БАМ» став школою мужності, де діти щоденно пізнавали радість творчого суперництва, радість рекорду.

Вирішенню справи трудового виховання сприяли такі справи: створення музею, будівництво Палацу здоров'я, спорудження Криниці Совісті, дрібні деталі шкільного інтер'єру.

Чим раніше дитина привчається до праці, тим раніше вона розуміє її значення і більше буде успіхів в трудовій діяльності. Важливо, щоб вчитель показував як слід робити доти, поки в дитини не сформується навичка, лише тоді дитина може сама виконувати роботу, але під ненав'язливим наглядом дорослих.

Види праці, що допомагають дитині в формуванні навичок праці:

- 1) Самообслуговування – це справжня праця, яка полягає у догляді за своїм тілом, одягом, предметами побуту і триває вона протягом усього життя. Цей вид допоможе дитині в майбутньому мати уявлення про професії, що допомагають людині в самообслуговуванні (перукар, ткач, ...);
- 2) Господарсько-побутова праця – спрямована на підтримку чистоти і порядку в приміщеннях, допомога дорослим (хатня робітниця, няня,...);
- 3) Праця у природі – спрямована на формування навичок догляду за рослинами, тваринами (археолог, садівник,...);
- 4) Художня праця – полягає у виготовлення виробів з різноманітних матеріалів (архітектор, скульптор,...).

Педагог може привчати учнів до праці навіть в класі, коли кожен учень відповідає за своє робоче місце, має наводити порядок на ньому. Учні мають чергувати та слідкувати за чистотою ганчірок біля дошки, власне дошки, поливати кімнатні рослини (це привчає дітей до відповідальності та акуратності, при тому ж ця робота є посильна для них).

Також праця на свіжому повітрі, може бути корисною та розвивати дитину в декількох аспектах. Наприклад, засаджування клумби на уроках природознавства може сприяти кращому запам'ятовуванню видів рослин, їх будови; діти стають дружніші, допомагають один одному; це є патріотичним вихованням, адже є рослини, що символами українських пісень та інше.

Головним для початкової школи є вироблення елементарних прийомів, умінь і навичок ручної обробки різних матеріалів, вирощування сільськогосподарських культур, ремонту навчального приладдя, виготовлення іграшок, різних предметів, догляд домашніх тварин (чи тварин в шкільному куточку), виготовлення подарунків.

Участь дітей в шкільних виставках - кращий спосіб прилучити дитину до трудової діяльності. Власне цей вид праці буде розвивати критичне мислення, вміння підшукувати потрібний матеріал, речі, цілеспрямованість, старанність. Коли виріб вже готовий, або навіть в процесі виготовлення дитина розуміє що в неї щось виходить добре, учень надихається цим і прагне створювати щось далі. Якщо в дитини не вдається щось, важливо підтримати, допомогти, але ні в якому разі не виконувати це за неї, тоді дитина може подумати, що так буде завжди і просто зникне бажання до праці.

В організації трудового навчання вагома роль належить особистому прикладу вчителя, його майстерності та культури праці.

Працюючи поряд з дорослими учень прилучається до життя суспільства, набуває досвіду. Суспільна корисна праця учнів може виражатися у збиранні макулатури, лікарських рослин, дарів лісу, надання допомоги пенсіонерам, ветеранам, хворим.

Учні повинні розуміти чітку мету праці, знати для чого вони її виконують, якими будуть її результати. А.С. Макаренко стверджував, що праця без освіти, без політичного і морального виховання, що йдуть поряд, - нейтральний процес. У процесі колективної праці формується дух співробітництва, взаємодопомоги, формуються товариські відносини.

Отже, творче ставлення учнів до праці можливе лише за умови, коли людина відчуває радість від своєї праці, розуміє від неї користь та необхідність. Праця учня в будь-якому віці пов'язана з розвитком його інтелекту. Необхідно привчити дитину переборювати перешкоди навіть шляхом втоми. В житті часто доводиться втомлюватись для того, щоб досягнути якого-небудь ефекту в праці.

Список використаних джерел:

1. Захаренко О.А. Поспішаймо робити добро. – Черкаси, 1997. – 28с.
2. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості//Вибр. твори.: В 5 т.- К.: Рад. шк., 1976. – Т.1.
3. Сухомлинський В.О. Вибрані твори в п'яти томах. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.3.

Пшенична Анастасія,

студентка групи ІІБд-Дошк

навчально-наукового інституту педагогіки

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,

доцент **Н.А. Басюк**

КОМП'ЮТЕР І ТЕЛЕБАЧЕННЯ У ВИХОВАННІ ДОШКІЛЬНЯТ

У сучасному світі нам важко уявити своє життя без комп'ютера, телебачення, телефону, і цей список можна продовжувати нескінченно. Кожного дня ми звертаємось до ресурсів інтернету. Комп'ютер як інструмент для обробки інформації може служити і потужним технічним засобом навчання і відігравати роль незамінного помічника у вихованні дошкільників.

На сьогодні проведено чимало наукових досліджень з визначення впливу сучасних комп'ютерних технологій на дошкільнят та їхню пізнавальну активність. (Т. Клименко, Л. Панченко, О. Християнінов, О. Ващук та інші). Результати цих досліджень засвідчують переваги поєднання традиційних методик навчання з новими інформаційними технологіями. Не зважаючи на всі переваги новітніх технологій, О. Пехота виділяє, що телебачення та комп'ютер мають бути доповненням до здобуття знань, а не головним атрибутом, без якого не можливо обійтись. Тому, важко не помітити проблему сучасного суспільства в якому більшість дітей(дошкільного віку в тому числі) залежні від цих технологій.

Учені спираються на твердження про шкоду, яку завдає комп'ютер інтелекту дитини, оскільки в основі комп'ютерних ігор – моторні реакції, а не свідомо психічна діяльність. У маленьких комп'ютерних гравців, на відміну від тих, хто малює, ліпить, моделює з натуральних предметів та ін., значно гірше розвиваються любові частини мозку, які регулюють самоконтроль, удосконалюють пам'ять, сприяють накопиченню знань, тобто відповідають за інтелектуальний розвиток. Попри все, слід враховувати, що комп'ютер шкодить фізичному розвитку дитини, оскільки є джерелом електромагнітних коливань.

Комп'ютер не дає дитині повноцінного спілкування з однолітками або повністю його замінює. Деяким дітям, що мають складнощі в спілкуванні з однолітками в реальному світі, комп'ютер дає можливість знайти у віртуальному світі співбесідника і навіть друга.

Мета статті - розглянути позитивні і негативні наслідки використання комп'ютера дитиною.

Негативні наслідки:

- Положення сидячи протягом тривалого часу;
- Електромагнітне випромінювання;
- Перевантаження суглобів кистей рук;
- Підвищене навантаження на зір;
- Стрес у разі втрати інформації;
- Порушення мовлення;
- Імпульсивність;
- Відсутність ініціативи;
- Несамостійність;
- Стереотипність мислення;
- Слабка орієнтованість на майбутнє.

Позитивні наслідки:

- Можливість вибору стратегії, поведінки або самонавчання;
- Формування ділової мотивації;
- Розвиток логічного оперативного мислення;
- Уміння прогнозувати;
- Можливість експериментувати;
- Формування абстрактного мислення;
- Акуратність;
- Точність

Сьогодні комп'ютери стали повсякденністю, так що сучасній дитині можна лише позаздрити: їй не потрібно перебудовуватися. Вона вже зростає в середовищі, де комп'ютер така ж звична і буденна річ, як електричне освітлення, автомобілі, телевізори ітд. Для батьків, педагогів комп'ютер може стати головним болем, адже він не такий безпечний, як видається на перший погляд. А вплив на психіку малят? Про це варто говорити, і необхідно шукати вирішення цієї проблеми. Багато батьків уже зіткнулися з цими проблемами. Це страшно, коли дитина в 3 роки залежна від яскравого монітора телефону чи іншого приладу. Тому, розглянемо ці аспекти детальніше. Як убезпечити свою дитину від негативного впливу?

Постійне перебування у «віртуалі» шкодить розвитку дитини, у тому числі інтелектуальному та емоційному. Так, з одного боку, дитина втрачає інтерес до самостійного мислення, читання, ручної праці, стає пасивним споживачем інформації, а з іншого боку це скарб знань для дітей, які шукають інформацію. Перейдемо до обґрунтування негативного впливу комп'ютера і телебачення на здоров'я малят.

ПОЛОЖЕННЯ СИДЯЧИ ПРОТЯГОМ ТРИВАЛОГО ЧАСУ

- Дитина за комп'ютером сидить у розслабленій позі, яка є вимушеною й неприємною: напружені м'язи шиї, голови, рук, спини. У результаті може розвиватися сколіоз, що є серйозною проблемою для малюків.
- Під час тривалого сидіння за комп'ютером між сидінням стільця й тілом розвивається ефект теплового компресу, що призводить до застою крові в тазових органах. Наслідком цього можуть бути геморої і простатит, тобто захворювання, у разі яких потрібно тривале й малоприємне лікування.

- Крім того, малорухливий спосіб життя часто призводить до ожиріння.

ЕЛЕКТРОМАГНІТЕ ВИПРОМІНЮВАННЯ

- Науковці довели, що перебування дитини за екраном монітора не має перевищувати двох годин на добу.
- Оптимальна відстань очей від екрана складала щонайменше 45-60 сантиметрів.
- Необхідною умовою профілактики випромінювання є постійне систематичне провітрювання приміщення.
- Лікарі рекомендують ставити ємність з водою, а ще краще мати акваріум.

ПІДВИЩЕНА НАВАНТАЖЕНІСТЬ НА ЗІР

- Монітор невисокої якості призводить до погіршення зору у малят, очі починають сльозитися, з'являється головний біль, стомлення, двоїння зображення. Це явище дістало назву «комп'ютерний зоровий синдром». Уникнути його доможуть основні правила профілактики зору.
- Через надмірну захопленість яскравим монітором зір малят стає поганим, тому необхідною умовою під час проведення виховної роботи є дотримання норм часу проведення за екраном.
- Перерва під час занять, про неї не варто забувати. Гімнастика для очей повинна проводитись для профілактики зору дошкільнят.

ЯК УБЕЗПЕЧИТИ СВОЮ ДИТИНУ ВІД НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ?

Насамперед, використання комп'ютера повинне бути лише за певної необхідності, для пояснення якогось матеріалу. У дитини має сформуватись уявлення про комп'ютер, як засіб інформації, а не іграшка, в якій є сенс маленького життя. Привчати дитину до цього потрібно з найменших років, так як це їх оточує. Від стереотипів сучасного суспільства нікуди не дітися, але їх можна змінювати на власному прикладі. Головне самим дорослим змінити своє ставлення до сучасних технологій, зрозуміти, що вони не є сенсом буття, і без них можна, і потрібно обійтись! І тільки на власному прикладі ми дамо зрозуміти дошкільнятам, що не монітор цікавий, а книжечка з кольоровими та розвиваючими картинками, розвиваючі ігри ітд. Діти черпають усю інформацію від батьків, та старших людей, і не народжуються залежними від комп'ютера та телебачення, а стають такими з часом. Батьки свідомо купують дитині ці прилади, і несуть відповідальність на правильне використання.

Мультики в телевізорі, не варто всі підряд показувати, у мультфільмах має бути сенс, і дитина має зробити повчальні висновки після перегляду. Контролюйте що дивиться ваша дитина в телевізорі, звертайте увагу на те, про що йде мова в мультфільмі, переглядайте цікаві та розвиваючі передачі разом з малюками, так у них краще розвивається усвідомлення нової інформації, їм важливо що б їхні уподобання подобались старшим. Говоріть дитині про шкоду яку може задіяти надмірне використання цих технологій. Майбутнє дітей у ваших руках, кожному варто це усвідомити.

ЯК ЗРОЗУМІТИ, ЦО ДИТИНА ЗАЛЕЖНА ВІД КОМП'ЮТРА?

- Хороше самопочуття і настрої за комп'ютером;
- Дитина не може зупинитися і продовжує сидіти за монітором;
- Поступове наростання тимчасового інтервалу проведеного за комп'ютером;
- Стійкі проблеми з засвоєнням інформації, порушення у поведінці;
- Агресія і дратівливість під час незнаходження за монітором;
- Істерика і плач, коли забирають комп'ютер.

Тому, купуючи комп'ютер, зважте всі «за» і «проти» входження свого малюка у новий для нього світ. І намагайтеся вберегти його від підводних рифів та течій у незвичному плаванні океаном сучасних технологій... Пам'ятайте про необхідність знайти інше цікаве заняття для дитини. Обачність батьків- запорука щасливого майбутнього дітей.

Список використаних джерел:

1. Беляєва О. Комп'ютер і дитина. Які небезпеки чекають на неї в інтернеті? / Олена Беляєва // Психолог.- 2009.- 22-23.- 46-48с.
2. Чікавані О.О. Вплив комп'ютера на здоров'я дитини: збори/ О.О Чікавані // Виховна робота в шк.- 2011.- № 11.- 22-24с.
3. Чуяс О.В. Вплив комп'ютера на психіку дитини: поради батька / О.В. Чуяс // Шк. психологу. Усе для роботи.- 2012.- №5.- 29-35.- Бібліогр.: 35с (12 назв).

Радкевич Яна,
студентка 32 групи Бд – Почат
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Н.А. Басюк**

РОЗВИТОК МОВЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ «Я У СВІТІ»

Зміст і форма мови людини залежать від її віку, ситуації, досвіду, темпераменту, характеру, здібностей, інтересів, станів. За допомогою мови учні вивчають учбовий матеріал, спілкуються, впливають один на одного і впливають на себе в процесі самонавчання. Чим активніше учні вдосконалюють усну, письмову та інші види мовлення, поповнюють свій словник, тим краще рівень їх пізнавальних можливостей і культури.

Як відзначає Р.С. Несмов, «зі вступом дитини до школи з'являється провідна діяльність – учіння. У розвитку дітей молодшого шкільного віку цій діяльності належить особлива роль. Саме вона визначає характер інших видів діяльності: ігрової, трудової і спілкування» [3,с.134]. Розширюється сфери і зміст спілкування молодших школярів з навколишніми людьми, особливо дорослими, вчителями, служать зразками для наслідування і основним джерелом різноманітних знань.

На думку Л. Зеньковського [1], висловлювання дошкільника і молодшого школяра, як правило, безпосередні. Часто це мова-повторення, мова-назва; переважає стисла, мимовільна, реактивна (діалогічна) мова.

Проте шкільний курс сприяє формуванню довільного, розгорненого мовлення, учить його планувати. На заняттях вчитель ставить перед учнями завдання навчитися давати повні і розгорнені відповіді на питання, розповідати за певним планом, не повторюватися, говорити правильно, закінченими реченнями, зв'язно переказувати великий за об'ємом матеріал. Переказ оповідань,

формування правил будується як монолог. В процесі учбової діяльності учні повинні оволодіти довільним, активним, програмованим, комунікативним і монологічним мовленням.

«Піклуючись про збагачення лексики дітей, ми повинні розуміти, що і слова, що засвоюються дітьми, розпадаються на два розряди. До першого з них, який можна назвати активним запасом слів, входять ті слова, які дитина не тільки розуміє, але активно, свідомо, при всякому відповідному випадку вставляє в свою мову. До другого, пасивного запасу слів відносяться слова, які людина розуміє, пов'язує з певним уявленням, але які в мову її не входять. Нове пропонуване слово поповнить словесний активний запас дітей тільки в тому випадку, якщо його буде закріплено. Мало вимовити його раз, інший. Діти повинні сприймати його слухом і свідомістю можливо частіше» – рекомендує С.Н. Карпова [2, с.46].

Мета статті – розглянути та проаналізувати особливості розвитку мовлення молодших школярів на уроках курсу «Я у світі», правильність підходу в навчанні та вихованні дітей молодшого шкільного віку щодо розвитку мовлення, обґрунтувати його значення та роль в сучасному процесі навчання.

Мовлення – форма спілкування між людьми, що характеризується як процес прийому, переробки і передачі інформації за допомогою мови, яка являє собою диференційовану систему кодів, що вказує об'єкти і їх відносини. Спеціальних органів мови у людини немає, і мова реалізується за допомогою апаратів дихання, жування і ковтання, що забезпечують процеси мовотворення і артикуляції. Центральною ланкою всього цього апарату мови є кора головного мозку – переважно лівої півкулі, де знаходяться представництва домінуючої руки, мовослухового і кінестатичного аналізаторів.

Розвиток мовної діяльності – складний багатоступінчастий процес. Дитина народжується з набором морфологічних структур, що забезпечують в більш пізньому віці (в протязі перших трьох років життя) формування функції мови.

Мовлення у фолдшому шкільному віці зазнає різних змін і всебічно розвивається під впливом навчального процесу. Розкриваються всі функції мови, а це значить, що дитина вчиться планувати, висловлювати свої думки мовними засобами, передбачати можливі реакції співбесідника, змінні умови спілкування, контролювати свою мовну діяльність.

Предмет «Я у світі» за навчальним планом реалізується в 3-4 класах і охоплює такі теми: «Людина», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина у світі», що сприяє поетапному усвідомленню учнями єдності компонентів «Я - сім'я - школа - рідний край – Україна - світ»; розкриває взаємодію людей у сім'ї, колективі, суспільстві; передбачає активне спілкування дітей з природним і соціальним оточенням, накопичення досвіду особистісного ставлення до системи цінностей демократичного суспільства.

На уроках курсу «Я у світі» приділяють велику увагу формуванню розвитку мовлення молодших школярів. Вчитель повинен задовольнити потребу молодшого школяра в спілкуванні з дорослими і ровесниками, прищепити учню людські чесноти та якості особистості, притаманні громадянину демократичного суспільства.

Урок «Я у світі» необхідно будувати так, щоб на ньому учні мали можливість розмірковувати, досліджувати, аналізувати різні життєві ситуації, пропонувати різні шляхи розв'язання проблемних питань, робити висновки. Вчитель повинен допомогти учням отримати досвід толерантної поведінки, співпереживання, співпраці, зрозуміти значення життя як найвищої цінності. Для реалізації зазначених положень необхідно, застосовуючи практичні методи навчання, театралізацію тощо, залучати учнів до активної пізнавальної діяльності, дискусій, роботи над проектами.

Учитель повинен віднайти такі прийоми роботи в методичному апараті, які б спонукали до партнерських взаємин, містили мотивацію до дії, до самовираження в різних формах активності. Такими можуть бути завдання:

- Придумайте іншу кінцівку цієї історії...
- Візьміть інтерв'ю в учня, який...
- Знайдіть докази "за" і "проти"...
- Висуньте припущення про те, що могло б статися, якби...
- Зробіть діаграму улюбленої сцени на столі...
- Перелічіть причини, чому сподобалось і чому не сподобалось...
- Організуйте аукціон добрих справ...
- Придумайте нове призначення для...
- Напишіть оголошення про...
- Придумайте рекламу...
- Пошийте костюм для улюбленого героя.
- Придумайте автомобіль для улюбленого героя.

При вивченні курсу «Я у світі» в 3 класі вчитель надає перевагу технологіям ситуаційного моделювання, колективного навчання. До колективного навчання відносяться методи: «Мозковий штурм», «Карусель», «Мікрофон», «Асоціативний кущ». Під час кооперативного навчання вчитель використовує роботу в парах та групах. Проводячи уроки такого типу, вчитель зацікавлює школярів предметом, формує активну життєву позицію, розвиває творчі здібності. Разом з тим удосконалює мовлення і розумові навички, створює ситуацію успіху, де кожен учень почувається невимушено, а вчитель тут виступає в ролі друга, радника.

При опрацюванні теми «Доброта – це краса людської душі», діти висловлюють свої думки «Як я розумію добро?». А коли діти працюють над темою «Слова ласкаві, а думки лукаві», вони навчаються розрізняти поняття чесність, справедливість, переконуватися у тому, що «краще гірка правда, ніж солодка брехня». Для вчителя важливо те, щоб кожна дитина змогла висловити свою думку кількома реченнями, навіть і однією фразою.

На уроках «Я у світі» вчитель також використовує бесіди, спрямовані на ефективне і продуктивне спілкування дітей. Наприклад, «Кого ми називаємо добрим (чесним, ввічливим тощо)». Тренінги – одні з найефективніших методів засвоєння інформації. Під час тренінгу учні в практичних ситуаціях висловлюють свою думку, відпрацьовують навички. Наприклад, вправа «Чарівна корона». Учні по колу передають «чарівну корону», при цьому кожен повинен висловити свої бажання, відчуті, що інші уважно слухають і сприймають їх.

Вправа «Інтерв'ю». Учні поділяються на дві групи: перша - журналісти, що беруть інтерв'ю, друга - кожен вибирає ким він буде, яку роль обер (спортсмен, боксер, артист, лікар, актор тощо). Він має відповідати на запитання журналістів.

Отже, розвиток мовлення молодших школярів на уроці «Я у світ» має дуже велике значення, оскільки дитина вчиться планувати, висловлювати свої думки мовними засобами, передбачати можливі реакції співбесідника, змінні умови спілкування, контролювати свою мовну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Зеньковський Л. Психологія дитинства / Л. Зеньковський. – М., 2008. – 219с.
2. Карпова С.Н. Психологія речевого розвитку ребенка / С.Н. Карпова. – Ростов-на Дону, 2017.- 234с.
3. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів із навчанням українською мовою. 1-4 класи. – К.: Видавничий дім «Освіта», 2013. – 392с.

ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ДОСВІДУ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ НА ЗАНЯТТЯХ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОВКІЛЛЯМ

На сучасному етапі розвитку дошкільної освіти в Україні однією з найважливіших проблем постає формування основ життєвої компетентності у дітей старшого дошкільного віку. Перехід до особистісно-орієнтованої моделі освітньо-виховної системи, ґрунтуються на засадах формування вільної особистості, яка свідомо обирає свій життєвий шлях. Особистісно-орієнтоване виховання забезпечує дитині право на свободу вибору ціннісної позиції, на можливість її використання за наявності, установки на подолання дисгармонії у досвіді, поведінці, спілкуванні та діяльності.

"Метою освіти - зазначено у Законі України «Про освіту», - є всебічний розвиток людини як особистості, її талантів, розумових і фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору..." Такі глобальні завдання вирішуються у процесі соціалізації через засвоєння людиною особистісних цінностей, соціальних норм та моделей поведінки.

У Базовому компоненті дошкільної освіти, який реалізується програмами та навчально-методичним забезпеченням, визначаються державні вимоги до формування у дітей навичок соціально визнаної поведінки, вміння орієнтуватися у світі людських взаємин, готовності співпереживати та співчувати іншим. Завдяки спілкуванню з дорослими, як носіями суспільно-історичного досвіду людства, в дитини з'являються інтерес та вміння розуміти інших, долучатися до спільної діяльності з однолітками та дорослими, об'єднувати з ними свої зусилля для досягнення спільного результату, оцінювати власні можливості, поважати бажання та інтереси інших людей. Взаємодія з іншими людьми є своєрідним видом входження дитини в людський соціум, що вимагає уміння узгоджувати свої інтереси, бажання, дії з іншими членами суспільства [6].

Інтерес до проблеми соціалізації особистості виник давно. Про це свідчать праці учених ХХ століття Л.С. Виготського, Л.П. Бусвої, І.С. Жона, А.С. Макаренка, В.О. Сухомлинського, С.Л. Рубінштейна, в яких вони вказували на взаємозалежність між умовами соціального середовища та розвитком особистості. Проблеми соціалізації особистості висвітлювали в наукових працях І.А. Зязюн, Л.Г. Коваль, О.Л. Кононко, І.С. Кон, Л.В. Максименко, О.В. Киричук, Т.І. Поніманська; зарубіжні вчені Р. Байярд, А. Біне, О. Нейл, С. Френе. Однак проблема формування соціального досвіду у старших дошкільників не знайшла достатнього розв'язання.

Соціальна компетентність дитини, на думку Н. Гавриш, є інтегральною якістю особистості, що складається з комплексу емоційних, мотиваційних, характерологічних особливостей і виявляється у соціальній активності та гуманістичній спрямованості особистості [2].

Довкілля - це життєвий світ, що оточує дитину, в якому вона живе з перших днів свого життя, який вона пізнає і який дає їй можливість формувати образ свого "Я", себе як особистість [11].

Соціальне довкілля - це система взаємовідносин, що склалась у суспільстві, в конкретному соціумі; це люди, суспільство, певна спільнота, соціальне довкілля люди створюють самі за певними законами і нормами спілкування; це суспільні матеріальні і духовні умови життєдіяльності особистості [12].

Процес соціального розвитку - це складне явище, в ході якого відбувається засвоєння дитиною об'єктивно заданих норм людської спільноти та постійне відкриття, затвердження себе як соціального суб'єкта.

Соціалізація є процесом освоєння та реалізації зростаючою людиною соціального змісту (і в цьому значенні вона певною мірою протистоїть процесу індивідуалізації); вона відбиває реальний зміст дорослішання дитини, в якому відбувається становлення значущої для індивідуальності суб'єкта активної творчої соціальної дії.

У першому випадку дитина більшою мірою виступає об'єктом засвоєння та набуття соціального досвіду, у другому - суб'єктом власної творчої діяльності. Дитина поступово входить у реальність людського буття, яку утворюють простори предметного світу, образно-знакових систем, природи та соціальний простір безпосередніх стосунків людей.

Взаємодія дитини із "зовнішнім" світом відбувається через діяльність, оволодіння способами та засобами дій, які відбиті в сукупному людському досвіді, культурі. Засвоєння дитиною соціального досвіду, що трансформується із зовнішнього у внутрішній план психічної діяльності, визначає її розвиток як суб'єкта предметної діяльності.

Усе життя дитини супроводжується різними видами діяльності, у процесі яких дитина набуває певних знань, здійснюється її психічний розвиток, збагачення форм пізнання довкілля, засвоєння суспільного досвіду, норм і правил взаємовідносин між людьми, відбувається соціалізація дитини.

Сучасний заклад дошкільної освіти повинен формувати в підростаючого покоління наукову картину світу, розуміння місця людини в ній, ставлення до навколишньої дійсності та до самого себе, науковий світогляд.

Постійно зростаючі вимоги до змісту й організації навчання та виховання потребують нових, більш ефективних підходів до формування особистості старших дошкільників

Сучасна демократія вимагає від людини готовності і здатності до активної участі у справах суспільства і держави на основі глибокого усвідомлення своїх прав і обов'язків, себе як повноправного члена соціальної спільноти, громадянина своєї країни. Ці пріоритети передбачають орієнтацію на відродження національної гідності, патріотизму й громадянської зрілості особистості, що включає освіченість на рівні кращих світових зразків, гуманізм, духовність, діловитість; активну позицію кожної людини, зокрема, її самореалізацію у матеріальній і духовній сферах суспільного життя, дотримання конституційних норм тощо.

Процес соціалізації індивіда - необхідний атрибут життєдіяльності кожної людини, який продовжується все життя. Він характеризується такими ознаками як періодичність та динамічність протікання. Найбільш важливим періодом соціалізації є дошкільний та шкільний вік, коли дитина не лише набуває знання, формує власний світогляд, але і отримує навички самоконтролю, взаємодії з колективом, уміння вирішувати складні життєві ситуації. Саме у навчально-виховному процесі відбувається розвиток усіх складових самовдосконалення особистості, у першу чергу потреби у самостверженні та самореалізації, що є невід'ємною частиною соціального становлення сучасної людини.

Формування соціального досвіду у дошкільнят передбачає цілеспрямований систематичний педагогічний вплив на особистість з метою становлення ефективних засобів пізнання світу, набуття знань і досвіду взаємодії з оточуючою діяльністю, формування усвідомленого ставлення до дійсності і до себе, набуття цілісної картини світу.

Аналіз чинних програм розвитку, виховання та навчання дітей дошкільного віку сприяв виділенню завдань щодо формування соціального досвіду дітей старшого дошкільного віку. Соціалізувати дошкільника – означає збагатити його індивідуальний досвід позитивними враженнями від спільної з іншими життєдіяльності, розвинути в нього соціальні потреби, сформувати соціальні вміння та навички, виховати «відчуття іншого», сформувати готовність та здатність брати іншого до уваги, працювати в команді, домовлятися, узгоджувати свою позицію, в разі потреби, поступатися власними інтересами на користь соціальної групи, діставати насолоду від допомоги та підтримки іншої людини в складній ситуації, тобто, жити обличчям до людей, з відкритим серцем, уміння гармонійно «вписуватися» в дитяче угруповання, знаходити в ньому своє місце, визначити свій статус серед однолітків відповідно до своїх можливостей та домагань, товаришувати.

Дошкільника з розвинутою соціальністю можна кваліфікувати як соціально компетентну особистість. Він характеризується здатністю приймати соціальні правила і норми, знаходити правильні орієнтири для побудови своєї соціальної поведінки; виявляти гнучкість у сприйнятті нових вражень та їх оцінювань, прилаштовуватися до вимог соціальної групи та водночас зберігати власне обличчя; орієнтуватися у своїх правах та обов'язках; поводитися з партнерами по спілкуванню; гнучко, реагувати на їхні слова та дії, адекватно ;вміти вислуховувати, погоджуватися, відстоювати власну точку зору, домовлятися, укласти угоди; виявляти толерантність, емпатію, здатність співчувати; оптимістично ставитися до труднощів, уміти мобілізуватися на їх подолання; проявляти витримку у стресових ситуаціях; розраховувати на себе, рідних, близьких, знайомих, товаришів; звертатися, у разі потреби, по допомогу, вміти нею скористатися. Сформувати систему знань про суспільство, свою Батьківщину — Україну, її історичні витоки, духовну спадщину українського народу, його символи, обереги, традиції, звичаї, культуру; взаємозв'язок культур у багатонаціональній державі.

Таким чином, соціальний розвиток дитини відбувався під впливом довкілля та соціального виховання, спрямованого на засвоєння законів соціуму, принципів людського буття, прийняття кодексу прав та обов'язків по відношенню до себе та інших.

Заняття « Ознайомлення з довкіллям» є найбільш ефективною формою роботи по ознайомленню дітей із довкіллям, оскільки вони на підставі життєвого досвіду, раніше засвоєних знань формують соціальний досвід у дитини, готовність до самостійної пізнавальної діяльності.

Дитина, зростаючи, поступово освоює соціум: спочатку найближче оточення, яке складають родина, близькі дитині люди, що знаходяться поряд. Становлення особистості дошкільника відбувається у соціальних стосунках у процесі опанування предметного й природного світу. Кінцевою метою навчально-виховної роботи з дітьми щодо ознайомлення їх з довкіллям є виховання соціально активної "творчої особистості, здатної дбайливо ставитися до природи, світу речей, самої себе, інших людей, розуміти значення життя як найвищої цінності, виховання у дитини свого власного "Я", свого місця серед інших людей, віри у свої сили та здібності [11].

Отже, соціально компетентний дошкільник характеризується, з одного боку, розвинутою самосвідомістю, індивідуальним обличчям, позитивною «Я-концепцією», з іншого – відкритістю до соціуму, готовністю до комунікації, здатністю налагоджувати конструктивну взаємодію, спільну з іншими діяльність, інтересом і повагою до людей.

Список використаних джерел:

1. Артемова Л. Соціалізація дитини в родині / Л. Артемова // Дошкільне виховання. – 2004. – № 3. – С. 3-5.
2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. – К., 2012.
3. Богуш А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному закладі: підручник для студентів ВНЗ / А.Богуш, Н.Гавриш. – К., 2008.
4. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В.Гавриш та інші; Наук. ред. А.М.Богуш; За заг. ред. Н.В.Гавриш. – Луганськ, 2006.
5. Кононко О.Л. Виховуємо соціально компетентного дошкільника : навч. метод. посібник до Базової програми розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» / О.Л. Кононко. – К. : Світич, 2009. – 208 с.

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ КОЛЕКТИВУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Головним завданням сучасного педагога є формування творчої та активної особистості, всебічно та гармонійно розвиненої людини. Про роль колективу в формуванні особистості існує багато різних міркувань. Деякі зводяться до того, що виховний вплив колективу не виправдовує себе, а навпаки, пригнічує особистість, гальмує її розвиток.

Дослідженням колективу учнів займалися такі видатні педагоги як: Н.П. Аникеева, Й.Ф. Аркин, П.П. Блонський, І.П. Іванов, Т.Є. Коникова, М.Ю. Красовиський, Р.К. Крупська, А.Т. Куракін, А.С. Макаренко, А.В. Мудрик, Л.І. Новікова, В.О. Сухомлинський С.Т. Шацький, та ін.

Тема є актуальною, враховуючи те, що успішний розвиток та формування особистості можливий тільки в колективі. Тому для всіх учителів важливим постає питання формування колективу учнів як сприятливого середовища для розвитку особистості кожної дитини.

Мета статті – обґрунтування та визначення умов формування колективу учнів як необхідного елементу при здійсненні навчально-виховної роботи у молодшому шкільному віці.

Під поняттям «учнівський колектив» розуміють групу людей, які об'єднані загальною соціально значимою метою, діяльністю, організацією цієї діяльності, має органи самоуправління, відрізняється морально-психологічною єдністю, поєднанням особистих і колективних інтересів, динамізмом життєдіяльності[1].

Дитячий колектив – об'єднання дітей, згуртованих спільною корисною діяльністю (навчанням, працею, спортом, громадською роботою) [3, с.20]. Характерними рисами колективу є суспільно значуща мета, щоденна спільна діяльність, спрямована на її досягнення, встановлення певних психологічних стосунків між його учасниками. Дитячий колектив відрізняється від інших колективів віковими межами, специфічною діяльністю (навчання), послідовною та мінливістю складу, відсутністю життєвого досвіду, потребою в педагогічному керівництві.

Метою формування пов'язаний між собою спільною метою навчально-виховної діяльності школи, забезпечують залучення школярів до різноманітної діяльності. Головним за характером діяльності є колектив класу. У ньому виникають найтриваліші стосунки між його учасниками та між педагогами і колективом. Кожен колектив має органи самоврядування, які разом становлять систему учнівського самоврядування школи.

Формування колективу школярів буде найефективнішим за умови доцільного проведення з учнями колективної роботи, враховуючи ступені розвитку колективу на тих чи інших етапах та особисті інтереси кожної дитини в групі.

У навчальних закладах виділяють такі типи колективів: навчальні-класний (первинний або контактний), загальношкільний, предметних гуртків, самодіяльні організації – колективи художньої самодіяльності (хор, ансамблі, гуртки), товариство спортивне, книголюбів, об'єднання за інтересами, тимчасові об'єднання для виконання певних видів роботи.

Кожен тип колективу пов'язаний між собою спільною метою навчально-виховної діяльності школи, забезпечують залучення школярів до різноманітної діяльності. Головним за характером діяльності є колектив класу. У ньому виникають найтриваліші стосунки між його учасниками та між педагогами і колективом. Кожен колектив має органи самоврядування, які разом становлять систему учнівського самоврядування школи.

А.С. Макаренко вважав важливим для колективу стиль і тон його життя та діяльності. "Життя та діяльність учнівського колективу будуються на таких принципах: єдність і цілісність. Первинні колективи й об'єднання не повинні організувати свою діяльність ізольовано, а мають спрямовувати її на досягнення загальної мети виховання всебічно розвиненої особистості. Постійний рух уперед" [5, с.164]. А.С. Макаренко основним законом колективу вважав рух як форму його життя, а будь-яку зупинку – формою його смерті.

Організація як засіб підпорядкування за умов відсутності духовно-морального змісту завжди вироджується в бюрократію і формалізм. Однак, духовно-моральне життя людей, їх мета і прагнення поза межами організації залишаються нереалізованими. Діти підсвідомо прагнуть до організації. У їх педагогічно неорганізованому середовищі постійно виникають свої лідери та ієрархія стосунків, завдяки яким більшість дітей потрапляє у складне підпорядковане становище. Ось тому педагогічна організація, наповнена глибинним ідейним змістом, що сприяє залученню школярів до ділових стосунків, керівництва і підпорядкування, взаємної вимогливості і взаємодопомоги, збагачуючи вільне спілкування, є основним виховним впливом.

Якщо в загальношкільному масштабі слабо ведеться робота, спрямована на організацію виховного колективу, то й первинні колективи не стають повноцінною виховною силою. У них не утворюються необхідні зв'язки з іншими первинними колективами та громадськими організаціями, з'являються неформальні "малі групи" і "лідери", вони замикаються в групових інтересах.

Для успішного виховання учнівського колективу педагогу необхідна систематична діагностика його стану, потрібно визначити самопочуття дітей у колективі. А.С. Макаренко вважав, що вихователь повинен знати ставлення вихованця до свого навчального закладу, колективу, чи хоче він активно поліпшувати його життя, чи відноситься до нього вороже і у нього переважають певні егоїстичні, асоціальні перспективи. Вихователю необхідно знати, як уявляє учень своє місце в колективі, чи не виникає у неї бажання лише до сьогодишньої розваги, задоволення без урахування колективних інтересів. Необхідно знати, чому так відбувається, щоб своєчасно вжити заходів, спрямованих на виховання розумних потреб і педагогічно цінних перспектив. Досвідчені педагоги стежать за тим, як дитина навчається, поводить, що має великий вплив на її настрій, стосунки в колективі, та віцілому у школі. Особливо важливо знати про індивідуальні, особисті проблеми, що виникають у учнів і допомагати їм у їх розв'язанні, в узгодженні особистих і загальних проблем.

Організаційний критерій вимагає наявності загальної мети - перспективи розвитку колективу: спільної праці, суспільно корисної і загальної її організації, взаємозв'язку загально-колективного з трудовими колективами, розвинутого системного самоврядування, єдиної ідейно-політичної позиції.

Педагогічним законом і методом організації, зміцнення та розвитку колективу слугують єдині педагогічні вимоги до учнів. На початку організації виховного колективу, коли в середовищі дітей утворюються нові товариські, ділові і дружні зв'язки й стосунки, всі головні педагогічні вимоги й імпульси обумовлені роботою вчителя. Вчитель повноважний представник суспільства в дитячому середовищі, носій передових суспільних ідеалів демократії, гласності, спеціально підготовлений до педагогічної праці

Виконання школярами суспільно значимих єдиних вимог зміцнює перші успіхи в їхній спільній діяльності, поглиблює товариські зв'язки, формує життєвий досвід, необхідні звички моральної поведінки і взаємовідносин у колективі. Коли з'являються перші успіхи в боротьбі за досягнення перспектив, учні переймаються вірою в прагнення педагога зробити їхнє життя більш радісним і цікавим, чимало дітей виявляє ініціативу й активність. Наступає час переходу до ускладненого змісту життя колективу. Удосконалення функцій щодо пред'явлення педагогічних вимог у колективі передається активу. Своїм авторитетом педагог

підтримує вимоги активістів. В організації різноманітних справ і контролі за виконанням громадських доручень беруть участь все більше й більше школярів, що підтримують вихователя і актив. Найважливішим фактором морального виховання дітей стає громадська думка та думка самого колективу. Досягнення цього рівня відносин свідчить про найвищу стадію розвитку головних педагогічних вимог до колективу. Енергійне вираження школярами громадської думки сприяє тому, що кожна дитина привчається пред'являти вимоги до самої себе на фоні загальних вимог колективу. Основною ланкою у становленні шкільного виховного колективу є учнівське самоврядування.

Діти дуже потребують уваги, розуміння, співчуття, підтримки, заохочення з боку своїх товаришів. Це дає їм громадська думка в добре організованому виховному колективі. Її ефективність, форми вияву і могутність впливу залежать від якісного стану діяльності і взаємодії, рівня розвитку і характеру відносин. Педагогічний вплив у колективі і за допомогою колективу передбачає досягнення позитивного результату в поведінці, організації і діяльності дітей. Паралельним же результатом завжди є позитивна моральна зміна особистості.

На підставі проробленої роботи можна зробити висновок, що тема виховання учнівського колективу є актуальною в сучасній педагогічній практиці. Виховання учнівського колективу потребує глибокого вивчення та аналізу.

Виховання в колективі є обов'язковою умовою повноцінного розвитку, тому що саме в колективі особистість вчиться оцінювати саму себе, розвиває комунікативні здібності і здобуває практику соціальних стосунків. Досвід взаємин, що набувається іноді стає на багато років моральним компасом, яким керується молода людина в майбутньому, та певною мірою основою її життєвого успіху.

Список використаних джерел:

1. Волкова Н.П. Педагогіка. / Н. П. Волкова - К.: Академія, 2002.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти /від 16 листопада 2000 р. - № 1717.
3. Діяльність класного керівника з розвитку учнівського колективу / О.Є. Гречаник. // Управління школою. - 2011 -№22/24. - С.26-31.
4. Макаренко О.С. Твори: В 7 т. — Т. 5. — К.: Рад. шк., 1954. — С. 213.
5. Сухомлинский В. А. Мудрая власть коллектива. — М., 1983.
6. Учніський колектив і його роль у формуванні особистості [Електронний ресурс]. Режим доступу : URL : <http://referatu.net.ua/newreferats>.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

Почастішання агресивних проявів є сьогодні однією із найгостріших соціальних проблем нашого суспільства. Агресія, у якій би формі вона не виявлялася, є поведінкою, направленою на спричинення шкоди іншій живій істоті. Агресивна поведінка зустрічається у більшості дітей. У деяких вона стає стійкою характеристикою особи. У результаті у дитини виникають труднощі з самореалізацією, особистісним розвитком, спілкуванням з оточуючими людьми. Така дитина створює проблеми не тільки оточуючим, але і самій собі.

Дослідники дедалі більше приділяють увагу вивченню феномена агресії та агресивної поведінки (А. Басс, А. Дарка, К. Лоренц, Д. Річардсон). У вітчизняній психології проблема агресії висвітлена в працях А. Реана, Т. Рум'янцевої, І. Фурманова. При цьому вітчизняні дослідники розглядають агресивного суб'єкта як такого, що інтегрує у собі внутрішні та зовнішні впливи, тоді як зарубіжні науковці (А. Бандура, Л. Берковіц, Дж. Паттерсон) зосереджують увагу на пошуку окремих детермінант прояву агресії. В останнє десятиріччя вчені приділяють увагу вивченню агресивної поведінки дітей молодшого шкільного віку (О. Бовть, В. Шебанова).

Роль агресивних тенденцій у дитячому середовищі відображає одну з гострих соціальних проблем нашого суспільства, де за останні роки різко виросла злочинність, особливо злочинність дітей.

Мета статті – розкрити психологічні особливості, що впливають на прояви агресивної поведінки у молодших школярів та шляхи її подолання за допомогою вчителя на уроках «Я у світі».

Різноманітність форм виявлення агресії призводить до того, що сьогодні у науці немає її однозначного трактування. Однак більшість авторів вважають, що агресія – це форма поведінки, яка спрямована на заподіяння фізичної або психологічної шкоди живій істоті, а агресивність – тенденція особистості до деструктивних дій, яка набувається у процесі розвитку її в суспільстві [4].

У понятті «агресія» об'єднуються різні акти поведінки – від таких як злі жарти, плітки, ворожі фантазії, до бандитизму та бривств.

Готовність до агресивної поведінки розглядається як стійка риса характеру особистості – агресивність. Більшість авторів вважають агресивність інтегральною властивістю особистості, що виступає як стійка основа її поведінки і мотивації.

У людей розрізняють два типи агресії: ворожу та інструментальну. Джерело ворожої агресії – це злість, її мета – причинити шкоду. У випадку інструментальної агресії спричинення шкоди – не самоціль, а засіб досягнення будь-якої іншої позитивної мети, особистих бажань.

За вітчизняною віковою періодизацією, час життя дітей від шести до одинадцяти років називається молодшим шкільним віком. При визначенні цих меж враховуються особливості психічного і фізичного розвитку дітей, їх перехід від ігрової до навчальної діяльності, яка стає у цьому віці провідною. У шкільному навчанні використовуються фізичні й розумові сили, формуються психічні властивості, відбувається розвиток особистісних якостей в інтелектуальній, емоційній, вольовій сферах.

І.А. Фурманов ділить агресивну поведінку дітей на дві форми: соціалізована та несоціалізована.

Соціалізована форма агресивної поведінки – діти не мають психічних порушень, у них низький моральний і вольовий рівень регуляції поведінки, етична нестабільність, ігнорування соціальних норм, слабкий самоконтроль. Вони використовують агресію для залучення уваги. Агресивні акти у них швидкоплинні, обумовлені обставинами, не відрізняються жорстокістю.

Несоціалізована форма агресивної поведінки – діти страждають психічними розладами з негативними емоційними станами (тривога, страх). Негативні емоції і супроводжуюча їх ворожість можуть виникати спонтанно, а можуть бути реакцією на психотравмуючу або стресову ситуацію. Особовими рисами таких дітей є висока тривожність, емоційна напруга, схильність до збудження, імпульсної поведінки.

Серед психологічних особливостей, які провокують агресивну поведінку дітей дослідники виділяють: недостатній розвиток інтелекту і комунікативних навичок, знижений рівень саморегуляції, нерозвиненість ігрової діяльності, знижену самооцінку, порушення у відносинах з однолітками.

І.А. Фурманов зауважує, що в якийсь період багатьом дітям притаманна агресивність. Вона обумовлена розчаруваннями, викликаними позбавленнями і обмеженнями, які стають травмуючими для дитини. І найбільш задовільним рішенням для дитини може здаватися агресивна реакція. Він відмічає, що агресія може виникати в двох випадках: як крайня міра (дитина вичерпала інші можливості для задоволення своїх потреб) та як «вивчена» поведінка (дитина слідує зразку – поведінці батьків, інших значущих осіб).

Молодший шкільний вік супроводжується кризою 7-ми років. Це криза саморегуляції, яка виникає на основі особистої свідомості. В поведінці дитини з'являється з одного боку, демонстративна наївність, яка роздратовує, так як інтуїтивно сприймається оточуючими як неправдивість. З іншого боку дитина здається занадто дорослою: висуває до оточуючих вимоги. Для неї розпадається єдність афекту та інтелекту, вона не володіє своїми почуттями.

Адаптація до нових вимог нерідко супроводжується різноманітними проявами агресивної поведінки: більш частими стають агресивні захоплення і спалахи вербальної агресії. Частіше проявляється агресія по відношенню до слабких учнів у формі насмішок, тиску, образ, бійок. Ініціаторами агресії є угруповання дітей, агресивна поведінка стає більш організованою.

Природна реакція у кожної дитини своя. Вона обумовлена розумінням ситуації (минулим досвідом), складністю самої ситуації, особливостями дитячого характеру та темпераменту, знанням виходу із ситуації, звичними формами реагування. У дітей різні характери і різна манера їх прояву, що й призводить до природних розбіжностей і навіть конфліктів. І для того, щоб дитина стала особистістю, вона повинна навчитися самотійно та обдуманно долати виникаючі перешкоди. Якщо таких перешкод занадто багато, то дитина починає їх обходити, шукати способи позбутися від занадто обтяжливих обов'язків. Тут і зароджується агресивна поведінка, що відхиляється дорослими, але є природною для дитини у виниклій ситуації.

Сьогодні все частіше висловлюється думка, що дитині необхідна майже не обмежена свобода в її розвитку. Не свободу потрібно надавати дитині, а правильно керувати його вихованням. Потрібно усувати зайві перешкоди, що заважають недосвідченій дитині адаптуватися до життя.

У якій складній ситуації потрапляє дитина, що особливо травмують її? Це, перш за все, образи, часто повторювані, що ображають самолюбство, глузування над її батьками та близькими, над ним самим, неприйняття в гру або компанію, конфліктна ситуація в сім'ї (батьки зайняті з'ясуванням відносин і не звертають уваги, що дитина на це дуже болісно реагує), всі випадки

депривації і багато інших причин. На жаль, вони не можуть бути усунені тільки шкільною корекцією. Проте в період молодшого шкільного віку дитина завжди має того, з кого бере приклад – авторитет. В такому віці вчитель відіграє важливу роль для маленького школяра. Він здатен вплинути на дитину і сприяти її саморозвитку, якщо є авторитетом для неї.

Предмет «Я у світі» є чудовим способом для вчителя формувати особистість учнів. Цей предмет дає змогу донести до дітей норми суспільства, дає їм можливість пізнати своє «Я», розуміти цей світ і знайти в ньому своє місце. Учитель повинен вміти аналізувати поведінку дітей, щоб розуміти і наставляти їх, коли вони того потребують. Під час уроків «Я у світі» педагог має виховувати в дітях соціальні, моральні та етичні норми поведінки. Проте, йому не варто тиснути цими нормами на дітей, що проявляють агресію. Девіантна поведінка небезпечна не порушеннями дисципліни. Навіть самі значні порушення порядку можна пережити. Справа в наслідках. Поведінка, що відхиляється дуже істотно впливає на формування характеру, який визначає все майбутнє життя людини. Якщо таку поведінку вчасно не зупинити і не підправити, то суспільство отримає неврівноваженого, морально незрілого, схильного до різних впливів громадянина. Ось чому корекція поведінки не просто побажання, а життєва необхідність, до якої потрібно підходити з усією серйозністю і відповідальністю.

До 12 років особливо інтенсивно йде становлення духовного, соціального і тілесного в людині. У цей період відбувається відбиток у собі внутрішнього образу дій і зовнішньої поведінки дорослих людей. Те, що в житті дорослої людини є найбільш значущим, у дитини закарбовується перш за все. Дитина бачить дорослого не так, як ми. Внутрішню сутність іншої людини вона відчуває інтуїтивно, а зовнішність сприймає безпосередньо.

Який характер, які звички та нахили закладені в дитинстві, з тим і піде людина по життю. В основі корекційного виховання метою являється формування звички до правильної поведінки, тобто такої звички, коли дитина вже не може вчинити інакше, коли правильна поведінка стає його потребою. Саме формування цих звичок найбільше сприяє предмет «Я у світі».

Список використаних джерел:

1. Дроздов О.Ю. Фактори виникнення та розвитку агресивної поведінки// Практична психологія та соціальна робота. – 2009. – № 2. – С. 58-71.
2. Бовть О.Б. Як запобігти закріпленню агресивних форм школярів/ О.Б. Бовть. // Рідна школа. – 1997. – № 6. – С. 61-62.
3. Ликова В.А. Вибір педагогічних заходів щодо впливу на агресивний стан дитини / В.А. Ликова // Основи здоров'я та фізична культура. – 2007. – № 6. – С. 6-9.
4. Реан А. Агрессия и агрессивность личности / Реан А. // Психол. журн. – 1996. – № 5. – С. 12–13.

Сорока Катерина,
студентка 32 групи
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **В.Є. Литинов**

ФОРМУВАННЯ ЦІНІСНОГО СТАВЛЕННЯ ДО ЛЮДИНИ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Сучасне суспільство характеризується глибокими соціальними протиріччями, які впливають на становлення ціннісних орієнтирів особистості: між загальнолюдськими цінностями і цінностями сучасного суспільства; цінностями суспільства і існуючою системою освіти; цінностями освіти і особистісними цінностями та ін. У таких умовах людина намагається виробити в собі і прийняти такі цінності, життєві орієнтири, які допоможуть їй знайти своє місце у різних взаємодіючих системах, вільно виявляти і реалізувати свої здібності, самовизначитися і самореалізуватися.

У цій ситуації особливої уваги потребують молодші школярі, оскільки вони мають незначний моральний досвід, світогляд, нестійку систему цінностей. Відомо, що саме молодший шкільний вік є особливим і найбільш сприятливим періодом, коли формується особистість, розвивається мислення, пам'ять, увага, емоційна сфера, культура почуттів, набувається перший моральний досвід, формуються ціннісні орієнтири.

Відомо, що емоційно-ціннісний розвиток особистості здійснюється протягом усього періоду навчання в школі, але саме в початкових класах закладаються основи ціннісних орієнтацій, вольового розвитку і проявляється особлива сенситивність до емоційного розвитку. З огляду на це проблема розвитку емоційної і почуттєвої сфери молодших школярів, умінь висловлювати оцінні судження, своє ставлення до себе, інших, світу, умінь правильно оцінювати свої вчинки та вчинки інших, прищеплення загальнолюдських і національних цінностей є досить актуальною.

У народі кажуть: «Стався до людини так, як ти хочеш, щоб ставилися до тебе». В основу такого ставлення покладено ціннісне ставлення до людини, повагу до особистості іншого. Уроки «Я досліджую світ» у початковій школі допоможуть у вирішенні цього завдання.

Метою статті є обґрунтування необхідності формування ціннісного ставлення до людини на уроках «Я досліджую світ» як передумови розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.

Методологічні та теоретичні засади виховання цінності іншої людини закладені в працях В. Сухомлинського (1997), який зазначав: «Людина – найважливіша цінність серед усіх цінностей світу». Саме ж поняття «цінність» стало предметом широких досліджень, особливо в 60-70-ті рр. ХХ ст., багатьох наук. Але серед дослідників немає одностайної думки щодо трактування означеного поняття. Змістовий аспект поняття «цінності» та «ціннісні орієнтації» розглядався у філософському (В. Василенко, І. Зязюн, М. Каган, В. Кремень, Л. Столович, М. Шелер), психологічному (К. Абульханова-Славська, Л. Виготський, Й. Ірсон, С. Галлам (Ireson & Hallam, 2005)) та педагогічному (О. Вишневський, О. Сухомлинська, М. Гассан (M. Hassan, 2017), Б. Гейс (Geys, 2017) аспектах.

Оцінку ставлень дитини до самої себе, до матеріальних та ідеальних предметів, зміст образу «Я», Я-концепції, яка утворює ядро людської особистості як регулятора її поведінки і діяльності, досліджували Б. Ананьєв, Н. Непомняща [1].

На рахунок людських емоцій і почуттів найяскравіше виражають духовні запити і прагнення людини, її ставлення до дійсності. К.Ушинський писав, що «ні слова, ні думки, навіть вчинки наші не виражають так ясно нас самих і наше ставлення до світу, як наші почування» [3].

В емоційній сфері людини особливе місце посідають вищі почуття, які є відображенням переживань ставлення до явищ соціальної дійсності. За змістом вищі почуття поділяють на моральні, естетичні, практичні та інтелектуальні [4]. Рівень духовного розвитку людини оцінюють за тим, якою мірою їй властиві ці почуття.

Аналіз сучасної філософської літератури переконує у тому, що цінність є складним комплексним утворенням, яке міститься в пізнавальних структурах, процесах соціального життя і культури, світогляді людини.

У теорії цінностей категорія «цінність» виступає як залежна від історичного розвитку, соціальних умов, суспільних відносин, діалектики абсолютного і відносного, об'єктивного і суб'єктивного. В основі такого підходу лежать практичні потреби людей, які є

суб'єктивними чинниками цінностей, оскільки становлять внутрішнє визначення суб'єкта. Аналіз сучасної філософської літератури переконує у тому, що цінність є складним комплексним утворенням, яке міститься в пізнавальних структурах, процесах соціального життя і культури, світогляді людини.

Поняття «особистісні цінності» пов'язується із освоєнням конкретними індивідами суспільних цінностей, а отже, за ним закріплюється значущість, особистісний смисл для людини певних об'єктів, подій, явищ тощо.

Найбільш глибоке і всебічне визначення особистісних цінностей пропонує І. Бех, який трактує їх як усвідомлені узагальнені самовартісні смислові утворення особистості. Кожна з особистісних цінностей, вважає він, – це функціональна єдність мотиваційного, емоційного, когнітивного, регулятивного, операційно-динамічного і результативно-оцінного компонентів. Взаємодія цих компонентів у середині особистісної цінності становить змістовий бік її внутрішньої структури, на якій будуються механізми формування будь-якої цінності особистості. Особистісні цінності, зазначає автор, складають внутрішній стрижень особистості. Вони сприяють перетворенню соціальних норм та ідеалів на особистісні принципи життєдіяльності. Цінності стають важливим фактором завдяки тому, що перетворюються на внутрішні мотиви поведінки особистості [2].

Виховна тактика щодо рівня розвитку особистісних цінностей має полягати у забезпеченні їх прояву як ставлення до навколишньої дійсності, що не має чітко окреслених меж. При цьому шлях формування особистісних цінностей, який може бути успішно методично інструментований науково обгрунтованою виховною технологією, має полягати у сходженні від конкретного до загального. Це означає, що, наприклад, повага до людства може бути вихована в дитини, якщо спочатку у неї формується це ставлення до близької людини, далі – до оточення, а згодом це коло може розширюватись. Звичайно, що розвиток особистісної цінності вищого рівня – процес складний і суперечливий, і далеко не кожна особистість спроможна його здійснити.

Процес формування особистісних цінностей є фундаментом розвитку і становлення людини. Система цих цінностей виконує функцію організації життєдіяльності особистості. Саме вся різноманітність особистісних цінностей дає змогу людині існувати і діяти свідомо, цілеспрямовано, виходячи з самої себе.

Предметом «Я досліджую світ» передбачено матеріал, який може стати основою формування ціннісного ставлення до людини. У підручнику Н. Бібік

«Я досліджую світ» присутні такі види вправ:

- Яких правил гігієни дотримуються діти? (робота з ілюстрацією) [5, с.17]
- Використання віршів про охайність, відповідні завдання [5, с.18]
- Робота із словничком, та висновок [5, с.20]
- Опиши себе використовуючи слова з «пелюсток»[5, с.21]
- Доберіть до кожного малюнка відповідне відчуття [5, с.30]
- Дізнатися у старших, що означають ваші імена. Чому вам дали саме такі імена? [5, с.50 Ч-2].
- Поясніть, як ви розумієте зміст прислів'їв про рідний край [5, с.74 Ч-2]

Таким чином, предмет «Я досліджую світ» є дуже корисним для молодших школярів, адже сприяє формуванню ціннісного ставлення до людини, дає змогу пізнати себе та навколишнє середовище, учить, як правильно доглядати за своїм здоров'ям, формує навички особистої гігієни.

Список використаних джерел:

1. Бернс Р. (1988). Развитие Я-концепции и воспитание. Москва: Педагогика, 285с.
2. Бех І.Д. (1997). Наукові засади створення особистісно орієнтованих виховних технологій // Початкова школа, 3, 4–8.
3. Ушинский К. Д. Собрание сочинений. – М., 1950. – Т. 8
4. Максименко С.Д. Соловієнко В.О. Загальна психологія: навч. посібник. – К.: МАУП, 2000.
5. Я досліджую світ: підруч. для 1-го кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х ч.) : ч.1,2 / Тетяна Гільберг, Ніна Павлич. – Київ: Генеза, 2019. – С. 11.

Стрельченко Юлія,
студентка 22Мз групи
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: доктор педагогічних наук,
професор **І.І. Коновальчук**

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ "Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ" У МОРАЛЬНОМУ ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Питання морального розвитку, виховання, вдосконалення людини хвилювали суспільство завжди і у всі часи. Особливо зараз, коли серед дітей все частіше можна зустріти жорстокість і насильство. Хто, як не вчитель, що має можливість впливу на виховання дитини, повинен приділити цій проблемі найважливішу роль в своїй діяльності [1, с.2].

У вихованні моральних цінностей педагоги й науковці використовують різноманітні засоби, але виховний потенціал інтегрованого курсу "Я досліджую світ" ще не був предметом спеціального наукового дослідження. Курс має виховну спрямованість, адже на уроках "Я досліджую світ" широко застосовують завдання, спрямовані на формування навичок етичного, естетичного, морального ставлення дитини до інших людей та природи.

Проблема застосування інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у моральному вихованні молодших школярів обгрунтована в дослідженнях Р.Б.Шияна, О.Я.Савченко, Н.І.Бібік, О.В.Волощенко, О.П.Козак, Г.С.Остапенко. Водночас цей цінний досвід потребує узагальнення та систематизації.

Мета статті полягає у визначенні потенціалу методів та форм інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у моральному вихованні молодших школярів.

Ефективність різних видів виховання на уроці інтегрованого курсу "Я досліджую світ" залежить від спрямованості виховного процесу, форм і методів його організації. Пріоритетними для учнів початкових класів є активні методи, що спрямовані на самостійний пошук істини та сприяють формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості.

Основними формами і методами виховання на уроці "Я досліджую світ" є дискусії та диспути з актуальних для учнів питань і проблем; тренінги і міні-тренінги з використанням інтерактивних методів роботи; тренінг групової взаємодії, театральна діяльність (аматорський, ляльковий, пальчиковий, тіньовий театр), ігрова діяльність (ситуаційно-рольова гра, сюжетно-рольова гра, гра-драматизація, гра-бесіда, гра-мандрівка, ігрова вправа), інсценування, екскурсія, колажі, колективне творче панно, етична бесіда, тематичний зошит, ранок, свято, усний журнал, колективні творчі справи, оформлення альбому, on-line подорожі, конкурси, школа ввічливості, демонстрація, презентація, розповідь, моделювання, вікторина, виставки малюнків, виставка-ярмарок, добродійна

акція, хвилини з мистецтвом, година спостереження, година милування, спортивні змагання, козацькі забави, ведення літопису класного колективу, веселі старты, естафети, догляд за рослинами і тваринами та інші види педагогічної анімації, гуртки дитячої творчості [2, с. 214]. Більш детально це відображено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1

Основні форми організації виховного процесу на уроках інтегрованого курсу "Я досліджую світ"

Клас	Форми, методи і прийоми виховної роботи
1–4 класи	<ul style="list-style-type: none"> • Виховні години: «Хто я і яким я хочу бути», «Вчимося ввічливості», «Я і мої друзі», «Я і мій клас», «Як поводитися у школі, вдома, на вулиці», «Чи важко бути охайним?», «Правила здоров'я», «Допомагаємо старшим», «Абетка пішохода», «Чи знаєш ти чарівні слова», «Чи вміємо ми цінувати час?», «Берегти природу», «Як ставитися до молодших братиків і сестричок», «У бібліотеці», «Коли твій друг захворів», «Телефонний дзвінок», «Піклуємося про пташок», «Хочу, могу треба», «Чи потрібно вибачатися?», «Коли ти дома один», «В гостях і дома», «Обіцянки і слова», «Безпечна дорога до школи», «маміні помічники і помічниця», «Гартуємо характер», «Мій улюблений літературний герой», «Про що нам підказує совість», «Наші слова та вчинки», «Як стати кращим», «Не будьмо байдужими», «Які продукти корисні», «Я маю власну думку», «Добротою себе перевіряю» • Бесіди: «Символи держави: прапор, герб, гімн України»; «Поговоримо про дружбу», «Моя країна – Україна» • Курси за вибором: «Уроки для сталого розвитку. Школа друзів планети», «Я і енергія» • Ігри: «Мікропохід», «Павутинка», «Хто я?», «Ведення літопису нашого класу», «Я в команді» • Музично-казкова гра «Музика в українських народних казках» • Сторітеллінг: короткі оповідання для навчання і виховання • Міні-тренінг на розвиток уваги «Різноманітний світ» • Усний журнал «Герої Крут – для нащадків вірець» • Гра на групову взаємодію «Місток дружби» • Родинне свято «Сім «Я»» • Етична гра «Будь ласка» • Вправи: «Оціни свою уважність», «Слухати і чути» • Метод незакінчених речень: «Пізнай самого себе» • Інтерактивна гра «Постав оцінку художнику» • Ігрові завдання: «Телеграма», «Симпатичні істоти», «Я-Земля» • Рольова гра «Розподіл сердець» • Метод «Що буде, якщо...» • Метод незакінчених речень «Поговоримо про дружбу» • Інтерактивна година спілкування «Школа етикету» • Прийоми: «Капельок Фоми Невіруючого», «Змагання рядів (груп)», «Хто скаже останнім?», «М'яч із словами», «Пустий стілець», «Читання з зупинками», «Вірні – невірні твердження», «Прогнозування по фотографії», «Поясни слово», «Читання з зупинками», «Чи вірите ви...», «Учитель радиться з класом» • Літературне свято «Мова моя калинова» • Зустріч із захисниками «Роль війська у відстоюванні незалежності та територіальної цілісності України» • Екологічні проекти: «Зелений пакет для дітей», «Чорноморська скринька» • Ігри-подорожі: «Природні дива України», «Маленькі українці подорожують країнами ЄС», «Котигорошко» [4, с.33]

Ми систематизували результати аналізу та педагогічні можливості інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у моральному вихованні молодших школярів. Дані представлено в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Виховний потенціал інтегрованого курсу "Я досліджую світ" у моральному вихованні молодших школярів

Сфери впливу	Виховний потенціал інтегрованого курсу "Я досліджую світ"
Когнітивна	Підвищення рівня морального виховання: інтегрований курс «Я досліджую світ» дає знання основних моральних категорій, розуміння основних моральних чеснот, критерій оцінювання людських вчинків, пояснення правил поведінки, розв'язування життєвих ситуацій.
Емоційно-ціннісна	Гуманне ставлення до інших людей, здатність до альтруїзму, співчуваття, емпатії - вчать цінувати і поважати свободу інших, право на вибір та власну думку, поважати гідність кожної людини.
Діяльнісно-практична	Формують алгоритм поведінки, привчають до поваги, пошани людської праці, дієво-практична включеність молодшого школяра на уроках інтегрованого курсу "Я досліджую світ", що сприяють моральному вихованню.

Таким чином, інтегрований курс "Я досліджую світ" має значний вплив на моральне виховання молодших школярів. Водночас нові соціальні умови потребують подальшого аналізу. Перспективи подальшого дослідження ми вбачаємо в розробці уроків інтегрованого курсу "Я досліджую світ", спрямованих на моральне виховання молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Грані духовного зростання особистості / І.Д.Бех // Початкова школа.–2017. – №13. – С.2-7.
2. Журба К.О. Сучасні програми та концепції, орієнтовані на виховання смисложиттєвих цінностей // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць. – К., 2017. - С. 214– 226.

3. Шкільна І.М. Використання інноваційних форм та методів виховання моральної самосвідомості старших підлітків у позакласній діяльності // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. – К, 2016. – С. 315–324.
4. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: - Київ, 2018. – 40 с.

Сударик Ольга,
студентка 32 групи
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: викладач **І.М. Коновальчук**

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ІНТЕРЕСІВ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ « Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

У Національній доктрині розвитку освіти у XXI столітті зазначено: «Головна мета української системи освіти – створити умови для розвитку і самореалізації кожної особистості як громадянина України...» [4], а Закон України «Про загальну середню освіту» стверджує: «Завданням загальної середньої освіти є формування особистості учня, розвиток його здібностей і обдарувань» [3].

Державний стандарт НУШ визначає головну мету початкової освіти: «Всебічний розвиток дитини, її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь відповідно до вікових та індивідуальних психофізіологічних особливостей і потреб, формування цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості» [1]. Нові завдання шкільної освіти в Україні передбачають нові пріоритети навчання і виховання, зокрема формування ініціативної, активної особистості, здатної до творчої, науково-пошукової діяльності, до вирішення складних завдань. У період глобалізації, широкої комп'ютеризації та інтенсивного розвитку всіх галузей виробництва і науки виникає потреба в усвідомленні стрімких змін, що відбуваються у суспільстві і освіті.

У наш час велику ціну мають досвідчені особистості, які мають гнучкий розум та володіють комунікативними навичками спілкування. Тому до традиційної системи навчання варто включати й інтерактивні технології, щоб досягти високого рівня мотивації та розвитку пізнавальних інтересів молодших школярів. Саме інтерактивні технології сприяють активізації діяльності учнів початкової школи, розвивають їх творче та критичне мислення, вміння спілкуватися, розмірковувати та приймати рішення. Особливо актуально це здійснювати на уроках «Я досліджую світ».

Метою статті є обґрунтування актуальності впровадження інтерактивних технологій навчання на уроках «Я досліджую світ» як передумови розвитку пізнавального інтересу молодших школярів.

Поняття «інтерактивне навчання» не є новим в українській педагогіці. Його елементи ми можемо знайти у працях В. О. Сухомлинського, видатних педагогів-новаторів 70-80-х років, а саме: Ш. А. Амонашвілі, В. Ф. Шаталова та інших. Саме наприкінці ХХ століття інтерактивні технології набули широкого поширення в теорії та практиці американських шкіл. Теоретичні й практичні аспекти обґрунтовано в дослідженнях таких вчених: О. І. Пометун, Л. В. Пироженко, Т. О. Ремех, О. І. Саган, О. В. Стребной та ін.

Слово «інтерактив» прийшло до нас з англійської мови від слова «interact», що означає здатний до взаємодії, діалогу. Це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має на меті створити комфортні умови навчання, за яких кожен учень відчує свою успішність, інтелектуальну спроможність. Суть інтерактивного навчання полягає у тому, що навчальний процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів класу [5, с. 5]. Інтерактивне навчання, в першу чергу, спрямоване на те, щоб навчити школяра, а не просто подати інформацію на уроці. Якщо порівняти традиційний урок і урок з використанням інтерактивних технологій, то другий тип уроку є цікавішим, ніж звичайний урок. Це пов'язано з психологічними особливостями молодших школярів, адже у цей період гра є провідною діяльністю.

У побудові класифікації інтерактивних методів скористаємося класифікацією інтерактивних технологій за О. Пометун і Л. Пироженко, які виокремлюють:

- технології кооперативного навчання (навчання відбувається в робочих групах);
- технології колективно-групового навчання (фронтальні форми роботи);
- технології ситуативного моделювання (симуляції або імітаційні ігри);
- технології опрацювання дискусійних питань (тобто форми організації та проведення дискусій) [2].

У межах технології кооперативного навчання виділяють такі методи: робота в парах, робота в парах змінного складу, карусель, акваріум.

На уроках «Я досліджую світ» широко використовується робота в парах: програвання учнями заданої ситуації чи опитування один одного по раніше вивченому матеріалі (наприклад: обговоріть у парі, як ви розумієте права дітей). Цікавою є робота в парах змінного складу, що можлива у формі вправ «Карусель», «Бережок і річка». Метод «Акваріум» передбачає роботу однієї групи, тоді як інші учні спостерігають за процесом її діяльності, а потім аналізують її результативність та ефективність під час загального обговорення в класі. Наведемо приклад: одна група учнів працює над створенням школи майбутнього, а решта учнів ведуть спостереження та оцінювання роботи групи. Цей метод сприяє вдосконаленню вміння дискутувати та аргументувати свою думку.

Навчальним курсом «Я досліджую світ» передбачено матеріал, що може стати основою для використання колективно-групового навчання. Зокрема, у підручнику ми можемо побачити такі види вправ:

1. Обговоріть у групах зміст поданих козацьких прислів'їв. Як ви розумієте кожне? [6, с.60]
2. Попрацюйте групами. Складіть казку «Три сини осені». Розкажіть або намалюйте, якими ви бачите кожного сина [6, с.77].
3. У групі висуньте гіпотезу про те, що станеться із Землею, якщо: вона буде ближче до Сонця, далі від Сонця, Сонце згасне [6, с.66].

Метод «Незакінчені речення» вдало поєднується з «Мікрофоном», що дає можливість ґрунтовніше працювати над формою висловлення власних думок та ідей, порівнювати їх з іншими; відпрацьовувати вміння говорити коротко, але переконливо. Наприклад: порівняйте осінні та зимові зміни у природі, продовжте речення [6, с.127].

Сутність броунівського руху полягає у тому, що учні вільно рухаються по кімнаті, хаотично об'єднуючись в пари, метою отримання відповіді на подане запитання чи знайти парну картинку. На уроці «Я досліджую світ» можна запропонувати таким чином знайти для кожної тварини відповідну їжу або об'єднати тварину та її дитину.

Не варто забувати про створення ігрових ситуацій на уроках «Я досліджую світ». Імітаціями (імітаційними іграми) називають процедури з виконанням певних простих відомих дій, які відтворюють, імітують будь-які явища навколишньої дійсності. Учасники імітації реагують на конкретну ситуацію в рамках заданої програми, чітко виконуючи інструкцію. Ігри-симуляції — це подання вибраного фрагменту конкретної ситуації в спрощеному вигляді та їх розігрування учнями в ролях. На уроках «Я досліджую світ» можна також використовувати ігри-театралізації. Наведемо відповідний приклад завдання: театралізуйте у групах повідомлення про погоду найближчої доби (прогноз) на вибір: на радіо або телебаченні; спочатку створіть план повідомлення; не забудьте зазначити місцевість [6, с.135].

Ми розглянули зміст окремих технологій інтерактивного навчання. Насправді ж їх велика кількість. Кожна з них є цікавою для учнів і спрямована на розвиток їх пізнавальних інтересів та мотивації.

Отже, використання інтерактивних технологій на уроках «Я досліджую світ» дає можливість вчителю зробити кожен урок захоплюючим. Інтерактивне навчання сприяє:

- створенню атмосфери співробітництва та взаємодії;
- формуванню доброзичливого ставлення до інших;
- вмінню аргументувати свою точку зору, знаходити альтернативне вирішення проблеми;
- можливості проявити свою ініціативність та самостійність;
- винахідливості та творчому підходу до розв'язання проблеми та інше.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/prozatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. Електронний ресурс: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:yoWZ5FK3eIYJ:bahmat.at.ua/SUSPILSTVOZN/lk_5.pdf+&cd=1&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
3. Закон України «Про загальну середню освіту» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://dneprtest.dp.ua/cms/index.php?option=com_content&view=article&id=45%3Azakonprozagserosvitu&catid=37%3Alaws&limitstart=1
4. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/15970122/pedagogika/natsionalna_doktrina_rozvitku_osviti_vityag
5. Пометун О. І. Активні та інтерактивні методи навчання: Всі питання про диференціацію понять / О.І. Пометун // Шлях освіти. – 2004. – № 3. – С. 5 – 8
6. Я досліджую світ: підруч. для 2-го кл. закл. заг. серед. освіти (у 2-х ч.) : ч. 1 / Тетяна Гільберг, Світлана Тарнавська, Ніна Павич. – Київ: Генеза, 2019. – 144 С. : іл.

Терещук Анастасія,

студентка 11Бд- Дошк групи,

навчально- наукового інституту педагогіки

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,

доцент **Н.А. Басюк**

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Розвиток творчих здібностей дитини одна з основних галузей її виховання. Розвиток сучасного суспільства та підвищення рівня життя людей зумовлює збільшення важливості виховання дітей дошкільного віку з високим рівнем креативності і творчості, а також їх пристосування до змін обставин, оскільки прогрес дуже швидко рухається вперед. Тому розвиток дітей повинен відповідати вимогам сучасності.

Вирішенням даної проблеми займалися багато психологів і педагогів: Б. Теплов, В. Левін, М. Арнаутов, О. Савченко, Н. Підгорна, Н. Канаєвська, Г. Щукіна, А. Маслоу, В. Моляко, Д. Гілфорд. Великий внесок у розвиток даного питання внесли і українські дослідники (Л. Богоявленська, О. Лук, Я. Пономарьов, Я. Шубінський, О. Магюшкін, В. Молярко). Не залишився осторонь і видатний український педагог В. Сухомлинський. Вони займалися вивченням різних аспектів творчої діяльності дітей дошкільного віку: їх природа, методи формування, критерії визначення розвитку, методики вивчення та аналізування проблем. Результати їх праць показали, що дане питання багатогранне, а тому потребує великого спектру вивчення та є досить складним у дослідженні.

Провідна думка у роботах видатних педагогів полягає в тому, що формування здібностей є керованим психолого-педагогічним процесом, що включає організацію розумового виховання дітей, розвиток їх творчих здібностей, формування логічного мислення і дає основу для подальшого розвитку дитини.

Аналізуючи роботи вище названих науковців, можна прийти до висновку, що творчість – це кінцевий етап розумової активності людини, переробки та покращення умінь та навичок на основі раніше освоєного досвіду.

Світова педагогічна практика пропонує чималий арсенал роботи з дітьми, що знайшли теоретичне і практичне підтвердження. Проте для їх застосування у вітчизняних освітніх закладах потрібно попередньо адаптувати їх згідно з менталітетом, особливостями системи навчання в Україні та специфічними потребами дітей.

Метою статті є аналіз особливостей розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку.

В. Сухомлинський тісно пов'язує розвиток творчості з інтересом до навчання. Педагог вважав, що на відміну від дорослих, яким більш важливий результат праці, дітям важливіший сам процес навчання, зацікавленість до нього. Для дитини бажання вчитися – це сама розумова праця, інтелектуальні переживання, емоційне забарвлення думки. Чим краще дитина оволодіває навичками інтелектуальної праці, тим більше в неї зростає інтерес до навчання: «Навчання може стати для дітей цікавою, захоплюючою справою, якщо воно осяяне яким світлом думки, почуттів, творчості, краси, гри» [4, с. 131].

Характерною особливістю дитячого мислення є те, що дитина пов'язує уявлення про навколишній світ з яскравими предметами і явищами. Стосовно цього В. Сухомлинський висловився: «Дитина мислить образами. Це означає, що, слухаючи, наприклад, розповідь учителя про подорожі краплини води, вона малює в своїй уяві і срібні хвилі вранішнього туману, і темну хмару, і гуркіт грому, і весняний дощ. Чим яскравіші всі ці уявні краплини, тим глибше осмислює вона закономірність природи» [3, с. 284].

Для дитини-дошкільника пізнання навколишнього світу складає сенс її життя, творчість є ніби продуктом цього пізнання. Зважаючи на психологію особистості дитини-дошкільника, не можемо не зупинитися на особливостях дитячої творчості. Аналіз праць науковців (Л. Паламарчук) дозволяє стверджувати що:

- Творчі здібності проявляються у досить ранньому віці та є досить індивідуальними стосовно кожної дитини, хоча є і типові, згідно вікових особливостей, творчі прояви;
- Для дитячої творчості характерна непередбачуваність, спонтанність. Творчі процеси найчастіше протікають на несвідомому рівні, а свідомість фіксує лише їхній кінцевий результат. Сприйняття світу дитиною є досить суб'єктивним процесом;
- Дитині властива всеохоплююча допитливість, дослідження світу: від «Що це таке?» до «Хочу знати все!».. їй притаманно пізнавати світ як цілісний об'єкт, хоче усвідомити його устрій, причини, мету, призначення, способи використання й таке інше. Пізнавальний інтерес зростає в процесі накопичення дитиною досвіду пізнавальної діяльності, що також виявляється у дитячій творчості;

- Дитині властивий потяг до мистецтва (казок, віршів, музики, картин). У дітей раннього та дошкільного віку починає формуватися почуття прекрасного, прагнення до красивого. Поступово формуються естетичне сприйняття навколишнього світу;
- Формування творчих здібностей у дітей, як правило пов'язана з грою. Адже давно відомо, що гра є провідною діяльністю дитини дошкільного віку, а отже – й «веде» за собою розвиток дитини. Через гру, експериментування, творчість іде пізнання дитини навколишнього світу. У грі дитина робить спроби знайти своє місце у житті;
- Розвиток творчих здібностей повинен відбуватися в самостійній діяльності або під час спільних з дорослим ігор дитини слід ненав'язливо розкривати прийоми творчого мислення, вчити її помічати незвичне. Головне орієнтуватися на перевагах дитини до того чи іншого виду творчої діяльності;
- Наявність креативності у дитини – здатність бачити щось нове у буденному, «дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення у нестандартних ситуаціях, як спрямованість на відкриття нового і здатність глибоко усвідомлювати свій досвід» [5, с. 233].

Оскільки креативність є однією з основних аспектів творчого розвитку дітей Д. Гілфорд вважав, що для творчості необхідна інтеграція конвергентного (логічного, послідовного, лінійного) та дивергентного (цілісного, інтуїтивного, релятивного) мислення. Результатом цієї інтеграції є такі особливості мислення: вільність, швидкість як здатність генерувати максимальну кількість ідей; гнучкість як здатність до народження широкого розмаїття ідей; оригінальність як здатність генерувати нестандартні ідеї; точність як здатність надавати завершений вигляд продуктам мислення.

Також Д. Гілфорд [2, с. 433] виділяє такі шість параметрів креативності:

- 1) здатність до виявлення і постановки проблеми;
- 2) здатність до генерування великої кількості ідей;
- 3) гнучкість – здатність продукувати різноманітні ідеї;
- 4) оригінальність – здатність відповідати на подразники нестандартно;
- 5) здатність удосконалити об'єкт, додаючи деталі;
- 6) здатність вирішувати проблеми, тобто здібність до аналізу і синтезу.

Отже, розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку є основною метою батьків і вихователів у процесі дошкільного навчання, адже набуті у дитинстві творчі здібності стають основою для виховання різносторонньої особистості у майбутньому. Забезпечення творчого розвитку можливе за таких умов: забезпечення особистісно-орієнтованого характеру педагогічної взаємодії; педагогічне стимулювання творчої самореалізації у процесі ігрової діяльності, створення сприятливої емоційної атмосфери у навчально-виховному середовищі; поетапність включення дошкільників у творчу діяльність (інтерпретація, імпровізація); уведення елементів інтеграції мистецтв у навчально-виховний процес; дотримання принципів системності, домінантності та варіативності; застосування розроблених форм, методів та засобів навчання; дотримання технології проведення занять [1, с. 47].

Список використаних джерел:

1. Архипова С., Кушнірик Н. Методика розвитку творчих здібностей у дітей дошкільного віку. - Черкаси, 2009. – С. 48
2. Гілфорд Дж. Три сторони інтелекту / Д. Гілфорд // Психологія мислення. – М.: Прогрес, 1965. – С. 456.
3. Сухомлинський В. Елементи творчості в діяльності молодших школярів // Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. – Т. 1. – К.: Рад. школа, 1977. – С. 273–278.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5-ти т.– Т. 3. – К.: Радянська школа, 1977. – С. 283.
5. Фром Е. Особистість в сучасній культурі/ Е. Фром // Психологія особистості. – Самара: БАХРАХ, 1999. – Т.2. – С. 247.

Федоренко Анастасія,

студентка 32 групи

навчально-наукового інституту педагогіки

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,

доцент **В.Є. Литицьов**

ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ «ОСНОВИ ЗДОРОВ'Я»

Одна з найактуальніших проблем сьогодення – проблема збереження людьми свого здоров'я, а особливо здоров'я молодших школярів. У наш час в Україні різко зростає рівень захворювань населення, знижується працездатність організму людини, особливо дітей та підлітків. Це пов'язано з безліччю негативних явищ у сучасному житті: екологічними проблемами, низьким рівнем розвитку інституту шлюбу і сім'ї, масовим поширенням алкоголізму, куріння, наркоманії та слабкою системою охорони здоров'я. Тому найважливішим завданням для вирішення цієї проблеми є пошук нових підходів до організації навчально-виховного процесу в школі, що забезпечить створення комфортних умов для зростання особистості, збереження та зміцнення здоров'я.

Виховання здорового способу життя школярів є предметом пильної уваги вчених науковців. Це питання досліджували О.Вакуленко, Ю. Гавриленко, О. Дубогай, С. Жупанін, С. Лапаєнко, О. Мельник, С. Свириденко, А. Турчак, які розглядали питання змісту, форм і методів виховання здорового способу життя школярів у навчально-виховному процесі школи.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні формування основ здорового способу життя молодших школярів на уроках «Основи здоров'я».

Значно мірою здоров'я молодших школярів у їх подальшому житті залежить від вчителів молодших класів. Однак школа - це не єдине місце де дитина росте та розвивається. Її розвиток відбувається й поза стінами навчального закладу – у сім'я. Школа та сім'я – це два середовища, на яких покладено важливе завдання - виховати здорову та працездатну особистість [1, с.6].

Одним з пріоритетних завдань загальної середньої освіти є виховання у кожного школяра відповідального ставлення до свого здоров'я та здоров'я інших людей як до найвищої індивідуальної та суспільної цінності. Здоров'я є складним, багатоаспектним феноменом, який вивчає медицина, психологія тощо. Однак, саме середній загальноосвітній навчальний заклад є основним соціальним інститутом, діяльність якого спрямована на ефективне виховання здорового способу життя підростаючого покоління. Наших дітей ми повинні націлювати на усвідомлення того, що майбутнє кожного — за здоровим поколінням, бо фізично і морально здорова людина здатна творити і жити «якісно». Вони повинні чітко розуміти, що для того, щоб сформувати здоров'я, треба знати, як воно закладається, зберігається, від чого руйнується, і від чого залежить?

Микола Амосов говорив: «У більшості хвороб винна не природа, не суспільство, а сама людина. Найчастіше вона хворіє через лінощі й жадобу, а інколи - й від нерозумності» [4, с.30].

Здебільшого молодші школярі отримують відомості про здоров'я та здоровий спосіб життя та оволодівають відповідними вміннями на уроках «Я у світі», рідної мови та фізичного виховання.

Обов'язок вчителів - формувати у дітей:

- світогляд, спрямований на збереження власного здоров'я, активну мотивацію щодо зміцнення здоров'я;
- знання, вміння та навички безпечної поведінки;
- здатність передбачати наслідки своїх вчинків, розвивати вміння прогнозувати можливість виникнення небезпеки, вчити самостійно приймати рішення;
- вчити жити учнів у гармонії з природою, дбайливо ставитися до довкілля;
- створювати умови для формування творчої, духовно і фізично здорової особистості.

У процесі формування в учнів навичок здорового способу життя доцільно керуватися такими пріоритетами: дотримуватись конфіденційності; надавати позитивну інформацію; бути порадиником, а не моралістом; поважати думку й позицію дитини; акцентувати увагу дитини на власних позитивних рисах, характеристиках і здобутках.

Вирішальне значення в розв'язанні завдання виховання в учнів початкових класів здорового способу життя відведено предмету «Основи здоров'я».

Змістову основу предмета складають такі базові поняття: здоров'я, здоровий спосіб життя, безпечна поведінка.

Завданнями цього предмета є:

- виховання у дітей ставлення до здоров'я як до особистої і соціальної цінності;
- ознайомлення із впливом на здоров'я та розвиток рухової активності, загартування організму, раціонального харчування, режиму дня;
- упередження в учнів порушень постави, плоскостопості, розладів органів чуття;
- формування знань, умінь та навичок безпеки життєдіяльності вдома, у школі, на вулиці, у транспорті, в громадських місцях [2, с.19].

Уміння і навички, які стосуються здорового способу життя, потребують багаторазового вправлення, тому, в організації їх засвоєння переважають практичні методи: ігрові ситуації, практичні вправи, поєднання індивідуальної роботи з груповою, колективною.

Вчителю початкових класів необхідно поєднувати послідовну цілеспрямовану роботу в ході різних уроків з розв'язання завдання виховання здорового способу життя з взаємодією з батьками у цьому напрямі. Зокрема, методисти радять залучати батьків до виконання з дітьми певних завдань (наприклад, загартування), проведення з ними просвітницької роботи.

Також вчитель на уроках у початковій школі повинен будувати свою роботу з урахуванням пріоритету, яким є збереженням і зміцненням здоров'я учнів. Здоровий спосіб життя школяра включає в себе наступні компоненти:

- режим праці без перевантажень;
- організація вільного часу з переважанням рухів;
- особиста гігієна;
- здорове харчування;
- відсутність травматизму;
- крисні звички;
- фізична активність [3, с.35].

Певне погіршення здоров'я молодших школярів свідчить про наявність труднощів в практиці початкового навчання відносно виховання в дітей цього віку мотивації щодо здорового способу життя, відповідних знань, переконань, умінь та навичок. Подолання цих труднощів вимагає наукової розробки, впровадження та перевірки ефективності системи роботи в ході уроків для розв'язання поставленого завдання.

«Здоров'я – це стан повного тілесного, душевного і соціального благополуччя, а не тільки відсутність хвороб або фізичних дефектів» [5, с.9]. Саму тому в процесі навчання та виховання вчитель займається формуванням елементарних уявлень про здоровий спосіб життя, корисні та шкідливі звички, вчинки, які ведуть за собою негативні наслідки.

Формуванню оздоровчих знань сприяє урок - бесіда, який влучно використовувати на уроках «Основи здоров'я». Бесіда як метод виховання дозволяє застосувати діалогічний підхід до виховання у молодших школярів здорового способу життя.

Окрім того, учнів початкових класів можна ознайомити із складовими здоров'я та здорового способу життя у позаурочний час. Це допоможе дітям усвідомити залежність здоров'я від способу життя, проявити більший інтерес до заходів збереження і зміцнення здоров'я. У режим дня молодшого школяра включаються оздоровчі заняття: гімнастика до занять, фізкультхвилинка під час уроків, динамічні перерви та перерви, що мають ігровий, танцювальний або змагальний характер. Для учнів розробляються індивідуальні оздоровчі програми та профілактично-оздоровчі заходи.

Отже, школа повинна бути місцем зміцнення здоров'я учнів. А головна мета педагогічної діяльності вчителя – виховання мотивацій, які забезпечують активне і свідоме залучення кожного учня до процесу збереження і зміцнення як фізичного здоров'я, так і психічного та духовного.

Список використаних джерел:

1. Богданова, Г. Підготовка вчителів до формування в учнів життєвих навичок / Г. Богданова // Здоров'я та фізич. культура. — 2007. — № 9. — С. 6-7
2. Всесвітній день здоров'я — 7 квітня // Здоров'я та фізична культура. — 2007. — № 9. — С. 19-20.
3. Сисоєнко Н. Медико-гігієнічні проблеми збереження здоров'я дітей // Шестирічки в школі – К.: «Редакції загально педагогічних газет», 2004.- С. 35-36.
4. Формування навичок здорового способу життя молодших школярів у процесі вивчення курсу «Основи здоров'я». Методичні рекомендації щодо організації роботи на уроках «Основи здоров'я». /Упор.: З.В. Декунова, А.М. Лавська.-Суми: Ніко, 2012 – 4с.
5. Цимбал Н.М. Практикум з валеології. Методи зміцнення фізичного здоров'я.- Турнопіль: «Навчальна книга – Богдан», 2000.- 168с.

ГРА ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Наш час - це час змін. Зараз Україні потрібні люди, здатні приймати нестандартні рішення, які вміють творчо мислити. Сучасні заклади дошкільної освіти вже давно засвоюють креативний підхід до засвоєння знань. Одноманітне, шаблонне повторення одних і тих же дій, яке вбиває інтерес до навчання, відійшло у минуле.

Сучасними психологічними дослідженнями визначено, що основи мислення та творчого мислення зокрема, закладаються з чотирирічного віку. У зв'язку з цим перед педагогами дошкільних установ стоїть завдання – створення оптимальних умов для розвитку у дітей основних розумових операцій творчого характеру. Ефективним засобом розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку є гра. У ній яскраво проявляються особливості мислення і уяви дитини, здатність до фантазування, також його емоційна активність, потреба в спілкуванні.

Проблеми дитячої гри опинились в центрі уваги з перших років розвитку дошкільної освіти. Методологічною основою розвитку теорії і практики дитячої гри стали положення про гру як ціленаправлену соціальну діяльність та важливий засіб виховання та навчання.

Суттєвий вплив на вивчення проблеми дитячої гри дала педагогічна система А. Макаренка. Центральні її положення: формування особистості дитини, комунікативних здібностей через гру [2].

В роботах різних психологів висувається положення, що гра не виникає довільно, як продукт індивідуальної творчості, а під впливом соціального оточення, в результаті засвоєння дитиною соціального досвіду і стає засобом навчання і виховання в умовах ціленаправленого педагогічного керівництва.

Важливе місце в розвитку дитячої гри займають роботи А.Усової. Запропонована нею система навчання на заняттях сприяла підвищенню дитячих ігор. Тільки сукупність формування всіх видів діяльності гри, навчання, праці, підкреслювала А.Усова, можна досягти повноцінних результатів в розвитку всіх видів діяльності та розвитку особистості взагалі.

На сучасному етапі перед спеціалістами дошкільного виховання стоїть задача подальшого вивчення та впровадження різних методик керівництва грою, яка має великий вплив на розвиток різноманітних здібностей дитини, в тому числі і творчих.

Мета статті – аналіз та характеристика найдоступнішого виду дитячої діяльності – гри та її різновидів як фактору розвитку творчого мислення дітей дошкільного віку, а також виховний і педагогічний вплив на розвиток творчих здібностей дітей.

Дошкільний період – першочерговий етап становлення у дітей різних здібностей, етап засвоєння суспільного досвіду.

Дитина розвивається під впливом виховання, впливом вражень від оточуючого середовища. У неї з'являється інтерес до життя. Гра – найбільш доступний для дитини вид діяльності, своєрідний спосіб переробки отриманих вражень. Враження пробуджують у дітей різноманітні почуття, мрії, підштовхують їх до творчості.

Через гру можна розвивати різноманітні творчі здібності: образотворчі, мовленнєві, музичні здібності.

У розвитку мовленнєвих творчих здібностей використовуються різні види ігор: дидактичні, театралізовані, сюжетно рольові, ігри-фантазування.

Ігри-фантазування є найбільш ефективним засобом в розвитку творчості дитини. У них дошкільник має змогу грати зі словами, промовляючи низку звуків рідної мови, створює незвичайні слова, загадки, віршики, казки, оповідання. У гри-фантазуванні дитина може проекспериментувати, багаторазово виконати будь-яку дію, від якої вона отримує задоволення і наявний продукт її діяльності [1].

Гру-фантазування можна розглядати як творчість, тому що у ній розвиваються такі важливі характеристики, як:

– швидкість думки – здатність до відтворення якнайбільшої кількості ідей. Фактично кількість ідей, що виникають за одиницю часу;

– гнучкість мислення – здібність легко переходити від полярних за змістом явищ одного класу до іншого. У процесі творчості необхідно вміти гнучко змінювати стратегію й тактику творчого пошуку, переключатися з однієї ідеї на іншу, вміти переносити ідеї з одного об'єкта на інший і бути готовим до отримання парадоксального рішення;

– оригінальність – здатність формулювати нові, неочікувані ідеї, що відрізняються від загальноприйнятих;

– розробленість – уміння не просто генерувати ідеї, а й творчо розробляти їх;

– сміливість – здатність приймати рішення в ситуаціях невизначеності;

– допитливість – відкритість та інтерес до всього нового; уміння помічати незвичайне у звичайному, дивуватися йому.

Також важливе значення в розвитку творчого мислення дітей відіграє рольова гра. В ігровій діяльності дитина вчиться замінювати одні предмети іншими, брати на себе різні ролі. Все це сприяє розвитку уяви. Гра може протікати у внутрішньому плані. У режисерських іграх, як у всіх творчих іграх, є уявна ситуація. Дитина проявляє творчість і фантазію, придумуючи зміст гри, визначаючи її учасників.

Формуючись в грі, уява переходить і в інші види діяльності дошкільника. Найяскравіше вона виявляється в малюванні і в складанні дитиною власних казок або віршів. Нові казки діти створюють із знайомих образів, а нове їх об'єднання створює фантастичну картину, не схожу на вже знайому.

Не можна не зазначити, що разом з вищезгаданими творчим мисленням та уявою розвиваються творчі здібності – це індивідуальні особливості, якості дитини, які визначають успішність виконання творчої діяльності різного роду. В основі креативних здібностей лежать процеси мислення та уяви. Тому основними напрямками розвитку творчих здібностей у дошкільному віці є:

1. Розвиток продуктивної уяви, яка характеризується багатством продукованих образів і спрямованість.

2. Розвиток якостей мислення, які формують креативність: такими якостями є асоціативність, діалектичність і системність мислення.

Таким чином, розвиваючи ігри являють собою спільну діяльність дітей з дорослим. Саме дорослий вносить в життя дітей ці ігри, знайомить їх зі змістом. Він викликає у дітей інтерес до гри, спонукає їх до активних дій, без яких гра не можлива, є зразком виконання ігрових дій, керівником гри - організовує ігровий простір, знайомить з ігровим матеріалом, стежить за виконанням правил. Так, в деяких іграх всі діти діють одночасно і однаково, що зближує їх, об'єднує, вчить доброзичливого партнерства. В інших іграх діти діють по черзі, невеликими групами. Це дає можливість дитині спостерігати за однолітками, порівнювати їх вміння зі своїм. Ці два правила в простій і доступній для дітей формі, без повчальності та нав'язування ролі з боку дорослого

привчають малюків до організованості, відповідальності, самообмеження виховують вміння співпереживати, уважно ставитися до оточуючих і розвивають мислення дітей [4].

Ігри повинні пропонуватися відповідно з урахуванням необхідної послідовності етапів - від простих і доступних кожному малюку ігор слід переходити до більш складних. У кожній грі необхідно спиратися на те, що дитина вже вміє і що сама любить робити. Педагогу важливо знати і розуміти, що вміють і люблять робити його вихованці незалежно від їх віку, і на цій основі вводити нові дії і нові завдання, тому що різні діти вимагають різного підходу і мають потребу в різних виховних впливах. Завдання вихователя – зацікавити малюка, захопити його корисним заняттям, підтримати найменші успіхи. Тільки якщо гра стане улюбленою і захоплюючою, дитина зможе реалізувати свій розвиваючий потенціал.

Список використаних джерел:

1. Выготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте: Психолог. очерк: Книга для учителя. – М.: Просвещение, 1991. – 94 с.
2. Дьяченко О.М. Развитие воображения дошкольника. – М.: Просвещение, 1996. – 197 с.
3. https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/2c0b65625b3ad78a5d43a88421216d37_0.html#text

Цуканова Світлана,

студентка 47 групи

навчально-наукового інституту педагогіки

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,

доцент *Басюк Н.А.*

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ «СУСПІЛЬСТВОЗНАВСТВО»

Актуальність використання інтерактивних технологій навчання на уроках освітньої галузі «Суспільствознавство» визначається Державним стандартом початкової освіти, метою якого є всебічно розвинена особистість, формування у неї цінностей, розвиток самостійності, творчості та допитливості [4]. У навчальному процесі вчитель щоразу використовує різноманітні методи, засоби, технології для засвоєння, перевірки, узагальнення знань учнів. Тому важливо, щоб вони були не одноманітними, а цікавими й продуктивними. Для реалізації навчальної мети важливим буде не лише використання стандартних форм та методів, а також інтерактивні технології навчання. Адже саме вони спрямовані на взаємодію всіх учасників освітнього процесу без винятку, не може бути школяра, який не задіяний. Інтерактивні технології навчання різноманітні, вони подобаються учням та сприяють ефективному засвоєнню інформації здобувачами освіти.

Мета статті: розкрити зміст і види інтерактивних технологій навчання, що використовуються на уроках освітньої галузі «Суспільствознавство».

Однією з важливих компетентностей відповідно до Державного стандарту початкової освіти є інноваційність [4]. Вона полягає у відкритості до нових запропонованих ідей, ініціюванні змін у оточуючому середовищі, забезпечені подальшої здатності успішно навчатися, дитина має відчувати себе частинкою чогось великого [4]. Реалізація даної компетентності та освітньої мети на уроках «Я у світі» можлива не лише через відповідні методи, засоби, а й за допомогою інтерактивних технологій навчання.

Інтерактивні технології навчання О. Пометун та Л. Пироженко розглядають як певну форму організації навчальної діяльності, яка включає в себе важливу мету – створення комфортних умов навчання, за яких кожен здобувач освіти матиме змогу відчути свою важливість, успішність, інтелектуальну спроможність [3].

На сьогоднішній день існує чимало класифікацій інтерактивних технологій навчання. Однією з найбільш поширених і вживаних у педагогічній літературі є класифікація розроблена О. Пометуном та Л. Пироженко, у якій вони виділили чотири групи відповідно до мети уроку та форм організації навчальної діяльності здобувачів освіти [3]:

- технології кооперативного навчання – один з найпоширеніших видів інтерактивних технологій, який забезпечує взаємодію учнів, спільну працю. Сучасний урок не можливо уявити без парної та групової роботи. Застосовувати даний вид технологій можна на кожному уроці. При такій діяльності учні можуть взаємодіяти один з одним, об'єднуючись в пари, трійки, групи. До даного різновиду інтерактивних технологій входять: «Робота в парах», «Ротаційні (змінювані) трійки», «Два – чотири – всі разом», «Карусель», «Робота в малих групах», «Акваріум»;

- технології колективно-групового навчання – технології, які полягають в спільній роботі всього класу. Методи колективно-групового навчання спрямовані на фронтальну роботу всіх здобувачів освіти, кожен учень має бути задіяним у вирішенні поставлених завдань. У початковій школі, зокрема на уроках «Я у світі», можна використати такі різновиди даних технологій: «Обговорення проблеми в загальному колі», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Навчаючись-учусь», «Ажурна пилка», «Аналіз ситуації», «Вирішення проблеми», «Дерево рішень»;

- технології ситуативного моделювання – спрямовані на надання свободи дитині у самовизначенні, висловлені думок, створені проблемної ситуації, розвиток творчої уяви. Здобувачі освіти самостійно обирають, яку роль їм виконувати у грі, шляхи розвитку створеної проблемної ситуації, і відповідно беруть на себе відповідальність за її вирішення. В даному випадку вчитель виступає лише як порадник, помічник. Технології ситуативного моделювання є поширеними на уроках освітньої галузі «Суспільствознавство». Так, розглядаючи тему «Чемним треба бути скрізь», не можна обійтися без імітаційної гри, в якій школярі відтворюють правила поведінки у навколишньому середовищі. До даного різновиду інтерактивних технологій включають такі методи: «Симуляції або імітаційні ігри», «Спрощене судове слухання», «Громадські слухання», «Розігрування ситуації за ролями» [3];

- технології опрацювання дискусійних питань – полягає у публічному обговоренні певного спірного питання, займання та відстоювання тої чи іншої позиції. У ході розглядання дискусійних питань кожен здобувач освіти може висловити свою власну думку, не залежно від того яка вона, обгрунтувати її, навести аргументи щодо її правильності та точності, обмінятися своїми ідеями з іншими учасниками та ін.. До них належать: «Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Неперервна шкала думок», «Дискусія», «Дискусія в стилі телевізійного ток-шоу», «Оцінювальна дискусія», «Дебати».

Інтерактивні технології займають чільне місце на уроках освітньої галузі «Суспільствознавство». Вони формують основні якості в учнів під час різноманітної роботи, сприяють швидкому засвоєнню матеріалу. Досвід їх використання у початковій школі безцінний. Не можливо оминати застосування інтерактивних технологій такими вчителями як: Кутуза О. М., Щербакова О. В., Ткачук А. В. та ін..

Так, у своїй діяльності О. М. Кутуза використовує різноманітні технології, зокрема, прийом «За-проти», гру «Чарівні ворота», метод «Аукціон знань», а також такі методи та прийоми, які спрямовані на активізацію пізнавальної діяльності учнів – дослідження, дидактичні ігри, методи емоційного стимулювання, «Міжпредметні зв'язки» та багато інших. Практикуючи

різноманітні види інтерактивних технологій, О. М. Кутуза переконалася у тому, що таке навчання має свої переваги – до роботи долучаються всі учні, вони вчаться працювати у групі, кожна дитина має можливість висловити власну думку, за короткий час можна охопити багато нового матеріалу, у дітей формуються уміння аргументувати свою позицію та багато інших позитивних якостей. Марченко І. Г., так як і Ткачук А. В., використовує різноманітні види інтерактивних технологій навчання, зокрема, кооперативне навчання, колективно-групове навчання, ситуативне моделювання, навчання у дискусії.

Використання інтерактивних технологій навчання може бути доцільним на кожному етапі уроку з предмета «Я у світі». Вони сприяють активізації навчальної діяльності здобувачів освіти, викликають інтерес до матеріалу, дають змогу глибше перевірити, застосовувати знання на практиці та ефективно засвоїти інформацію. Впровадження інтерактивних технологій навчання має бути поступовим, а не спонтанним, діти мають увійти в це «крусло», зрозуміти що це і як слід працювати без прогалин. Така робота має включати декілька етапів:

I етап – налаштування дітей на роботу з інтерактивними технологіями навчання. На цьому етапі вчитель починає впроваджувати інтерактивні технології навчання, знайомить з ними молодших школярів, разом з дітьми складає правила роботи в групах, парах тощо. Така діяльність сприятиме розвитку у здобувачів освіти навичок спілкуватися, взаємодіяти один з одним, дослухатися до думки інших. На нашу думку, на цьому етапі ефективними технологіями можуть бути різноманітні роботи в парах, групах, в малих групах, обговорення учнями проблеми в загальному колі, а також, як підсумок, можуть бути використані методи «Мікрофон», «Незакінчені речення» та ін.

II етап – впровадження різних інтерактивних технологій, які можуть бути використані в ігровій та навчальній діяльності учнів. Під час уроків «Я у світі» на даному етапі можливе використання таких технологій: «Спрощене судове засідання» (можна застосувати, наприклад, під час вивчення теми «Чемним треба бути скрізь», 4 клас), «Імітаційні ігри» (можна використати під час розгляду тем з розділу «Людина серед людей»), «Громадські слухання» (цю технологію можна застосувати, наприклад, під час вивчення розділу «Людина в суспільстві»), «Розігрування ситуації за ролями» (дану технологію можна застосувати під час розгляду різноманітних тем з суспільствознавчої дисципліни, зокрема з таких розділів: «Людина», «Людина серед людей», «Людина в суспільстві», «Людина і світ») та ін.

III етап – використання різних інтерактивних технологій навчання майже на кожному етапі уроку, які дозволяють активізувати діяльність учнів. На цьому етапі, на нашу думку, вчитель може використовувати різні види інтерактивних технологій, які є актуальними під час розгляду відповідної теми. Так, наприклад, під час розгляду теми «Україна – незалежна держава. Символи держави: Герб, Прапор, Гімн, їх значення» (2 клас) доцільним буде використання таких різновидів інтерактивних технологій: «Асоціативний куш», «Аукціон слів» (на етапі актуалізації опорних знань), робота в групах, парах (на етапі вивчення нового матеріалу) та ін.

Використовуючи інтерактивні технології у початковій школі, вчитель має пам'ятати про те, що їх підбір, складність та актуальність мають відповідати не лише темі уроку, а й віковим та психофізіологічним особливостям молодших школярів. Так, наприклад, учні 2-го класу можуть не зрозуміти один із видів інтерактивних технологій – опрацювання дискусійних питань. Зважаючи на все вище сказане, ми рекомендуємо педагогам, які використовують у своїй діяльності інтерактивні технології навчання, дотримуватися таких правил:

1. Підбір інтерактивних технологій має відповідати темі уроку.
2. Під час добору інтерактивних технологій навчання, зважайте на особливості учнів (вікові, індивідуальні, психофізіологічні).
3. Завдання та запитання мають бути актуальними та посилюючими для учнів молодших класів.
4. Підбираючи інтерактивні технології, не забувайте враховувати інтереси учнів. Варто пам'ятати про те, що дітям не завжди все подобається, і не улюблена діяльність може стати на заваді при вивченні матеріалу.
5. Інтерактивні технології мають бути забезпечені відповідною матеріальною базою. Не використовуйте у своїй діяльності ті технології, для яких у вас недостатнє матеріальне забезпечення. Їх використання без наочності та будь-яких інших допоміжних матеріалів буде марним і бажаним
6. Організуючи спільну діяльність учнів, орієнтуйтеся на дітей, на те щоб їм це подобається, та те, щоб інтерактивні технології (чи будь-які інші методи) заохочували та спонукали дітей до пошукової та навчальної діяльності.

Дотримуючись відповідних правил, установок, використання інтерактивних технологій навчання на уроках освітньої галузі «Суспільствознавство» вчителем початкових класів буде доцільним та дієвим.

Отже, використання інтерактивних технологій навчання на сьогоднішній день є актуальним і поширеним серед вчителів початкових класів. Вони позитивно впливають на розвиток навчального процесу, охоплюють всіх учасників освітнього процесу, подобаються учням та сприяють ефективному засвоєнню інформації здобувачами освіти.

Список використаних джерел:

1. Пироженко Л. В. Інтерактивні технології навчання у початковій школі/ Л. Пироженко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи. – 2007. - №23. – С. 96-100.
2. Пометун О. І. Застосування інтерактивних технологій у навчанні молодших школярів: Метод. посіб. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. – 304 с.
3. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.-метод. посіб. – К.: Вид-во А. С. К., 2004. – 192 с.
4. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти: 1-2 класи. – К.: ТД «ОСВІТА-ЦЕНТР+», 2018. – 240 с.

Шепель Олена,
група ІІМд-Дошк
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: кандидат педагогічних наук,
доцент **Басюк Н.А.**

ФОРМУВАННЯ ГУМАННИХ ПОЧУТТІВ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

На сучасному етапі дослідження проблема формування гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з суспільним довкіллям тісно пов'язана з вихованням і навчанням. Це означає, що увага педагога-вихователя має бути спрямована на навчання і виховання гуманних почуттів дитини в повсякденному житті під час гри, прогулянок на свіжому повітрі, екскурсій і іншої взаємодії з однолітками і дорослими.

Видані науковці В. Сухомлинський, Т. Поніманська, А. Богущ зробили вагомий внесок у вивчення проблеми формування гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку. Проте сьогодні немає єдиної системи щодо формування гуманних почуттів дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з суспільним довкіллям. Тому ця проблема потребує відповідного теоретичного та експериментального обґрунтування.

Мета статті полягає в аналізі проблеми формування гуманних почуттів у дітей старшого дошкільного віку в процесі ознайомлення з суспільним довкіллям.

Саме в період дошкільного дитинства починає виховуватися гуманність, тому слід приділяти особливу увагу проблемам формування гуманних почуттів. Проблема формування гуманних почуттів і дошкільників висвітлюється в загальнодержавних освітніх програмах: Базовому компоненті дошкільної освіти та в Законі України «Про дошкільну освіту».

Гуманність - моральна норма людського суспільства, яка поєднує у собі вимогу поваги й любові до людини, взаємодопомоги і взаємопідтримки в колективній діяльності, повсякденному спілкуванні, в усьому укладі життя [4]

У дитини як маленької особистості гуманність починає формуватися в дошкільному дитинстві. Формування гуманних почуттів розпочинається з раннього дитинства, коли дитина вперше стає комунікувати з людьми, які її оточують. Виховання особистості дитини тісно пов'язане з вихованням гуманних почуттів. Не зважаючи на це, виховання гуманності і моральності спирається на здатність людини до співпереживання, співчуття.

Гуманність являє собою якість особистості, яка представляє сукупність її морально-психологічних властивостей, що виражають усвідомлене ставлення до людини як до найбільшої цінності.

В психологічному словнику поняття "гуманність" визначається як "обумовлена моральними нормами і цінностями система установок особи на соціальні об'єкти (людину, групу, живі істоти), яка представлена в свідомості переживаннями, співстражданням, співрадністю... й реалізується в спілкуванні, діяльності в аспектах сприяння співучасті, допомоги" [6].

Гуманні почуття і власне емоції як форма їх вираження виступають свого роду психологічним механізмом, за допомогою якого особистість поступово починає сприймати вимоги суспільства як свої власні. Оцінки, правила, дії стають для дитини значимими тоді, коли вони пережиті, емоційно забарвлені. Емоційна подача правила, емоційне ставлення дитини до нього сприяють його засвоєнню [3, с.11-14].

В. Сухомлинський у багатьох своїх працях звертався до понять «людяність», «гуманізм», «людинознавство» як мети й засобу формування особистості. Підрастаючи, діти ознайомлюються з великою кількістю правил, які сформувалися у суспільстві, це ті ж самі написані закони гуманного ставлення до людей. Ці сукупності моральних норм, які стали регулювати суспільне життя та діяльність людей, мають забезпечувати гармонійне поєднання особистих інтересів самої дитини з суспільними. Гуманність посідає велике значення в спілкуванні дитини не тільки з однолітками, а й з дорослими. В повсякденному житті на шляху маленької дитини стають великі труднощі в спілкуванні з дорослими, з правилами які існують в людстві і цих правил гуманного поведіння дошкільник повинен притримуватись.

Формуванню гуманістичної спрямованості спілкування дітей старшого дошкільного віку присвячена робота О. Козлюк. Вона вважає, що ця проблема буде успішно реалізована за наявності у виховному процесі ДНЗ сукупності ряду педагогічних умов: гуманізації взаємин дорослих і дітей у всіх формах навчально-виховної роботи в дошкільному початковому закладі; створенні позитивного емоційного клімату взаємин дітей у колективі; взаємодії навчального закладу з батьками щодо гуманізації їхнього спілкування з дітьми [4, с.130].

Забезпечити дошкільникам простір гуманістичної взаємодії з дорослими та однолітками –це перш за все найважливіше завдання педагога-вихователя. Це завдання можна розв'язати не виходячи з позиції, що «діти - майбутні люди», а тим, що «дитина-людина вже сьогодні». Дитина народжується, являє собою особу, яка не здатна за себе постояти.

У дошкільному дитинстві малюк проходить у своєму особистому індивідуальному розвитку складний шлях від безпорадної істоти, яка нездатна до життя в навколишньому світі, до цілком адаптованої до життя особистості, здатної повністю відповідати за себе.

На сучасному етапі гуманність полягає в можливості цілісного розвитку дитини у світі людей та одночасно відповідає головній меті виховання - створення сприятливих умов для розвитку особистості дошкільника для його самореалізації в суспільстві.

"Я вірю в могутню, безмежну силу слова вихователя. Слово - найтонший і найгостріший інструмент, яким ми, вчителі, повинні вміло доторкатися сердець наших вихованців. Слово вчителя я вважаю найнеобхіднішим й найтоншим дотиком людини, впевненої в правоті і красі свої поглядів, свого світогляду, до серця людини, яка прагне бути хорошою", - писав В. Сухомлинський [5, с.39].

Гуманні почуття виникають на основі зацікавленості добрими стосунками між людьми. Якщо дитина дошкільного віку є байдужою, не буде прагнути наслідувати, гордитися за добрі справи, то її гуманні почуття не будуть вдосконалюватися і розвиватися. Якщо в дитини з егоїстичні нахили, то її необхідно залучати до добрих вчинків, спонукати робити приємне людям, які її оточують. Якщо цього дотримуватися, то в дитини виникатимуть і розвиватимуться гуманні почуття.

Отже, сьогодні проблема формування гуманних почуттів набуває все більшої актуальності. Діти старшого дошкільного віку здатні до вияву гуманних вчинків, здатні проявляти інтерес та зацікавлення до інших людей, співчувати їм, турботливо ставитись до інших.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні: Затверджений рішенням Колегії Міністерства освіти України та Президії АПН України 28 жовтня 1998 р. - К.: Редакція журналу Дошкільне виховання, 1999. - С. 6 - 19
2. Гончаренко А. Взаємини дошкільників в дошкільному закладі // Дошкільне виховання. - 1999. - №9. - С. 4 - 6.
3. Пушніна В. Виховання гуманного ставлення до людей у старших дошкільників // Дошкільне виховання. - 1970. - №3. - С. 11 - 14.
4. Поніманська Т. Гуманізація педагогічної позиції у просторі дитинства // Дошкільне виховання. - 2002. - №12. - С. 130-133.
5. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину. - К.: Рад. шк., 1976. - 39
6. https://knowledge.allbest.ru/pedagogics/3c0b65625a2bd78b5c43a89521216d26_0.html

Ярмова Ольга,
студентка 32 групи
навчально-наукового інституту педагогіки
Науковий керівник: викладач І.М. Коновальчук

ФОРМУВАННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ УМІНЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ НА УРОКАХ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»

Загальновизнаним є той факт, що майбутнє будь-якої держави визначається тим, яка в ній буде створена система освіти. Сьогодні все частіше звучать переконання в тому, що ключ до майбутнього, до розв'язання сучасних проблем людства, до розвитку суспільства лежить в освіченості всього населення і у постійному підвищенні рівня його освіти (принцип безперервного навчання).

Метод самостійної роботи учнів постійно в центрі уваги дидактів і психологів, які вивчають різні аспекти розвиваючого навчання. Самостійна робота відіграє велику роль у формуванні і розвитку навчальних умінь, вихованні волі, пізнавального інтересу, навичок колективної праці. В ній виявляється індивідуальність кожного учня, формується їхній інтелект і характер. Усе це сприяє засвоєнню глибоких і міцних знань. Тому проблема самостійної роботи учнів як ефективного методу формування вміння вчитися, навичок самоосвіти є актуальною [5, с.321].

Дійсно, де організована самостійна робота, там є праця, видно результат, там ефективний урок, бо самостійність у навчанні - найважливіша передумова повноцінного оволодіння знаннями, вміннями й навичками. Часто й правильно застосована самостійна робота розвиває довільну увагу дітей, виробляє в них здатність міркувати, запобігає формалізму у засвоєнні знань і взагалі формує самостійність як рису характеру.

Питання розвитку в школярів самостійності, критичності мислення, здатності до творчих пошуків у педагогічній науці не є новим. Над проблемою працювали ще за часів античності.

Розвитком самостійності в процесі навчальної діяльності займалися такі вчені, як В. Буряк, І. Малкін, П. Підкасістий, Б. Єсіпов. Вони стверджували, що самостійність включає в себе такі сторони: ставлення вчителя до проявів самостійності учня; уміння учнів самостійно планувати свою навчальну роботу; уміння виділяти головне і другорядне; оцінку учнем труднощів у вивченні матеріалу; наявність або відсутність в учня інтересу до матеріалу, який вивчається; самостійне застосування засвоєних знань; оцінка учнем своєї роботи і її результатів.

У працях прогресивних мислителів і педагогів минулого Західної Європи Я.А. Коменського, Ж.-Ж. Руссо, І. Песталоцці, Ф. Дістервега не раз підкреслювалось значення самостійності учнів в оволодінні знаннями, вміннями і навичками. Я. А. Коменський у «Великій дидактиці» писав: «Людей необхідно вчити спостерігати самим природу, а не тільки пам'ятати чужі спостереження і пояснення з книжок» [6, с.179].

Про значення самостійної роботи, яка сприяє розвитку розумових здібностей дитини, писали і визначні діячі прогресивної педагогіки, зокрема К. Ушинський, М. Бунаков, В. Водозов, О. Герд, П. Лесгафт, В. Вахтеров та ін. Так, К. Ушаїнський вважав, що навчання дітей повинно здійснюватися переважно на основі вражень, здобутих ними безпосередньо з навколишнього світу. Він висунув і розробив положення про значення знань, здобутих самими дітьми [4, с. 127].

Мета стаммі полягає в теоретичному обґрунтуванні проблеми організації самостійної діяльності учнів на уроках «Я досліджую світ» в початкових класах; проаналізувати шляхи формування організації самостійної роботи учнів на уроках «Я досліджую світ». Мотив є джерелом діяльності і виконує функцію спонукання. Конкретними мотивами самостійної роботи учнів можуть бути: інтерес, бажання, страх та ін. Конкретними цілями самостійної роботи учнів можуть бути: запам'ятовування тексту, розвиток мислення, пам'яті та ін. Актуальність мети визначається ступенем безпосереднього зв'язку її з мотивом: чим зв'язок міцніший і змістовний, тим вірогідніша досяжність мети. Мета реалізується в процесі здійснення способів діяльності; різним цілям відповідають різні способи. Способи - це технічні прийоми, за допомогою яких вхідна інформація перетворюється в діяльність. Зовнішні умови - це сукупність різних чинників, сприяючих або перешкоджаючих здійсненню діяльності. Між структурними компонентами діяльності існують різні взаємозв'язки. Актуалізація певного мотиву призводить до постановки конкретної мети, що спричиняє за собою використання відповідних способів.

Самостійна робота сприяє формуванню у школярів інтелектуальних здібностей, необхідних у житті. Під час самостійної роботи, учні мають змогу краще продемонструвати та використати свої індивідуальні здібності. Самостійна робота здійснює і виховний вплив на учнів, сприяючи формуванню і розвитку необхідних моральних якостей, притаманних людині.[3, с. 125].

Вчитель проводить на уроках самостійні роботи різного дидактичного призначення: перевірні, підготовчі, навчальні. Так, перевірні роботи допомагають йому контролювати знання учнів; підготовчі — актуалізують опорні знання, які необхідні для наступного сприйняття нового матеріалу; навчальні — під час вивчення нової теми, але лише тоді, коли попередні знання, на яких ґрунтується вивчення нового, добре засвоєні школярами.

Самостійній роботі на уроці властиві не стільки контрольні, скільки навчальні функції. Тому самостійну роботу в школі, залежно від її мети, можна проводити на різних етапах уроку. Найчастіше вчителі відносять її до закріплення та повторення і дуже рідко — до вивчення нового матеріалу, хоча воно відбувається майже на кожному уроці. Отже, щоб не порушувалася логіка навчального процесу й повноцінно розвивалися пізнавальні здібності дитини, слід практикувати і самостійне ознайомлення учнів з новим матеріалом [2, с. 38].

Розвиток самостійності учнів – це мета діяльності як вчителів так і учнів, тому вчитель повинен створити умови для спонукання учня до самостійної роботи, такий режим самостійної діяльності, який би дав змогу реалізувати головну мету – розвиток особистості учня, її творчого потенціалу. Найбільшу актуальність набуває така організація самостійної роботи, за якої кожен учень працював би на повну силу своїх можливостей.

На уроках «Я досліджую світ» самостійна робота учнів різноманітна і за змістом, і за формою. Діти можуть самостійно опрацювати нові статті за підручником, проводити досліді за інструкцією, відповідати на запитання, малювати схеми, виконувати завдання з гербарієм, колекцією, працювати з календарем природи тощо.

Самостійна робота на уроках «Я досліджую світ» сприяє формуванню в учнів інтелектуальних якостей, необхідних у майбутньому. Вона виховує у них стійкі навички постійного поповнення своїх знань, сприяє розвитку працелюбності, організаційності, перевіряє волю та дисциплінованість.

Змістом самостійних завдань на уроках «Я досліджую світ» підготовчого характеру найчастіше є узагальнення спостережень. Саме тому педагогічна цінність самостійної роботи залежить і від того, яким чином організована діяльність учнів. Форма організації - це певна розстановка учасників навчального процесу, способи взаємодії вчителя та учнів, самих школярів між собою.

Наприклад, у II класі під час вивчення теми «Пори року» можливі попередні завдання: скласти розповіді про природні явища, які спостерігали на цьому тижні; коротко охарактеризувати, яка погода була в січні тощо. Для самостійного ознайомлення учнів з новим матеріалом доцільно пропонувати текст описового характеру з підручника. Перед читанням статті вчитель за 1-2 хвилини повідомляє учням мету роботи, визначає текст, який вони повинні опрацювати, і обов'язково ставить контрольні запитання, на які учні мають підготувати відповіді в процесі читання тексту. Нерідко перед самостійним опрацюванням статті доцільно запропонувати учням проблемне запитання, вислухати їхні міркування, а потім запропонувати прочитати текст статті і зробити правильний висновок.[1]

Вчитель планує самостійну роботу на різних етапах навчального процесу. Залежно від рівня обізнаності школярів з матеріалом змінюватиметься й ступінь їх самостійності під час виконання завдань.

Отже, самостійна робота - це сукупність дій учня з предметом у певних умовах, що передбачають відсутність безпосереднього керівництва та допомоги з боку вчителя, з використанням наявних індивідуальних рис особистості для того, щоб отримати продукт, відповідний заданій меті, в результаті чого має бути сформована самостійність як риса особистості учня та засвоєна певна сукупність знань, умінь та навичок.

Широке застосування самостійної роботи учнів на уроках «Я досліджую світ» дає змогу успішно розв'язувати багато навчально-виховних і життєвих завдань:

- підвищити свідомість і міцність засвоєння знань учнями; виробити в них уміння й навички, яких вимагає навчальна програма;
- навчити користуватися набутими знаннями і вміннями в житті, в суспільно корисній праці,
- розвивати в учнів пізнавальні здібності, спостережливість, допитливість. логічне мислення, творчу активність під час засвоєння знань;
- прищеплювати їм культуру розумової і фізичної праці, вчити їх самостійно продуктивно і з інтересом працювати;
- готувати учнів до того, щоб вони могли ефективно займатися після закінчення школи.

Список використаних джерел:

1. Байбара Т.М. Методика навчання природознавства в початковий класах. Навчальний посібник. / Байбара Т.М. - К.: Веселка, 1998.
2. Голант Е.Я. Некоторые принципиальные вопросы развития самостоятельности школьников // Учебные записки ЛГПИ. - 1944. / Голант Е.Я. - Т.52.
3. Данилов М.А. Воспитание у школьников самостоятельности и творческой активности в процессе обучения/ Данилов М.А. // Педагогика. - 1961. - №8.
4. Руссо Ж.–Ж. Эмиль или о воспитании: Пер.с франц. М.А. Энгельгардтъ. – С.-Пб.: Изд. газ."Школа и жизнь", 1912. – 489 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. –К.: Рад. школа, 1977. – Т. 4. – 638 с.
6. Царева С.Е. Нестандартные виды работы на уроке как средство реализации современных педагогических концепций и технологий // Начальная школа» - 2004. – №4. – С. 12-14.